

Regeringens proposition

2007/08:74

Genomförande av EG-direktivet om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte

Prop.
2007/08:74

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 6 mars 2008

Fredrik Reinfeldt

Lars Leijonborg
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till att genomföra rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte.

Regeringen föreslår att en ny lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare införs. Vidare föreslås ett bemyndigande i utlänningslagen (2005:716) som innebär att regeringen får meddela föreskrifter i fråga om uppehållstillstånd för forskning till tredjelandsmedborgare och deras familjemedlemmar. Slutligen föreslås nya bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring och i studiestödslagen (1999:1395) med innebörden att gästforskare som är tredjelandsmedborgare och deras medföljande familjemedlemmar ska likställas med svenska medborgare vid beräkning av försäkringstid för sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning samt i fråga om rätten till studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).....	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	9
2.4	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).....	11
3	Ärendet och dess beredning.....	13
4	Rådets direktiv 2005/71/EG om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte	13
4.1	Inledning	13
4.2	Syfte, definitioner och räckvidd.....	14
4.3	Forskningsorgan.....	15
4.4	Mottagningsavtal.....	16
4.5	Villkor för forskares inresa och vistelse.....	16
4.6	Forskares rörlighet mellan medlemsstaterna.....	17
4.7	Uppehållstillstånd.....	17
4.8	Familjemedlemmar	18
4.9	Övriga rättigheter	18
4.10	Hantering av ärenden	18
4.11	Övriga bestämmelser.....	19
5	Gällande rätt	19
5.1	Visering.....	19
5.2	Uppehållstillstånd.....	19
5.3	Arbetsstillstånd	20
5.4	Ansökningsförfarandet för uppehålls- och arbetsstillstånd	21
5.5	Migrationsverkets praktiska hantering av tillståndsärenden för forskare	21
5.6	Familjemedlemmar	22
5.7	Återkallelse av tillstånd.....	22
5.8	Det svenska välfärdssystemet	22
5.9	Studiestöd.....	24
6	Överväganden och förslag	24
6.1	Ett nytt förfarande	24
6.2	Godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare	25
6.2.1	Godkännande	25
6.2.2	Godkännandets giltighetstid.....	33
6.3	Mottagningsavtal.....	33
6.3.1	Innehåll och utformning av mottagningsavtalet	33

6.3.2	Hinder för mottagningsavtalets fullföljande	36
6.4	Återkallelse m.m.	38
6.4.1	Återkallelse av godkännande.....	38
6.4.2	Överklagande.....	40
6.5	Uppehållstillstånd för gästforskare.....	41
6.5.1	Bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter i fråga om uppehållstillstånd för forskning.....	41
6.5.2	Återkallelse av uppehållstillstånd för gästforskare.....	42
6.6	Likabehandling.....	44
6.6.1	Allmänna utgångspunkter.....	44
6.6.2	Sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning	45
6.6.3	Studiestöd	47
7	Genomförande och konsekvenser	48
7.1	Ikraftträdande	48
7.2	Konsekvenser	49
7.2.1	Forskningshuvudmän	49
7.2.2	Gästforskare och familjemedlemmar.....	50
7.2.3	Konsekvenser för statsbudgeten	50
8	Författningskommentarer	54
8.1	Förslaget till lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare	54
8.2	Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).....	60
8.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	61
8.4	Förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).....	62
Bilaga 1	Rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte.....	64
Bilaga 2	Sammanfattning av betänkandet Gästforskare – nya regler för inresa, vistelse och arbete (SOU 2006:93).....	77
Bilaga 3	Lagförslag i betänkandet Gästforskare – nya regler för inresa, vistelse och arbete (SOU 2006:93).....	79
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna.....	85
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag.....	86
Bilaga 6	Lagrådets yttrande.....	94
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 mars 2008	99
	Rättsdatablad.....	100

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2007/08:74

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare,
2. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),
3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring, och
4. lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser dels om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare, dels om mottagningsavtal. Bestämmelserna syftar till att underlätta tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i Sverige för att utföra forskning under en längre tid än tre månader.

2 § I denna lag avses med

tredjelandsmedborgare

en utlänning som inte är medborgare i en stat som är medlem i Europeiska unionen (EU), i en annan stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz,

forskningshuvudman

en statlig myndighet eller en fysisk eller juridisk person i vars verksamhet forskning utförs, och

gästforskare

en tredjelandsmedborgare som är behörig att påbörja högskoleutbildning på forskarnivå och som väljs ut av en forskningshuvudman för att under en längre tid än tre månader utföra forskning hos huvudmannen.

Undantag från lagens tillämpningsområde

3 § Bestämmelserna om gästforskare i denna lag är inte tillämpliga på en tredjelandsmedborgare som

¹ Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3.11.2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716) eller skyddsbehövande i övrigt enligt 4 kap. 2 § samma lag eller motsvarande äldre bestämmelser,
2. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. utlänningslagen,
3. har ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut som inte kan verkställas,
4. utför forskning uteslutande inom ramen för högskoleutbildning för att därigenom få en doktorsexamen, eller
5. har lånats ut av en forskningshuvudman i en annan EU-stat.

Godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare

4 § En forskningshuvudman som avser att ta emot gästforskare ska ansöka om godkännande för detta ändamål.

En ansökan om godkännande får avslås, om forskningshuvudmannen

1. tidigare har godkänts på grundval av lämnade osanna uppgifter, eller
2. har medverkat till att det i ett mottagningsavtal som avses i 6 § har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som ska pröva frågor om godkännande.

5 § Ett beslut om godkännande enligt 4 § ska gälla tills vidare eller under en bestämd tid av fem år. Ansöker forskningshuvudmannen om godkännande för en kortare tid än fem år, ska giltigheten av beslutet begränsas till den sökta tiden.

Mottagningsavtal

6 § Innan en godkänd forskningshuvudman får ta emot en gästforskare som avser att ansöka om uppehållstillstånd för forskning ska gästforskaren och forskningshuvudmannen ingå ett mottagningsavtal där gästforskaren åtar sig att genomföra ett forskningsprojekt och forskningshuvudmannen åtar sig att ta emot gästforskaren.

Mottagningsavtalet ska utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd.

7 § Mottagningsavtalet ska innehålla uppgifter om

1. syftet med den planerade forskningen, forskningsprojektets längd och den finansiering som behövs för att genomföra projektet,
2. gästforskarens kvalifikationer i förhållande till forskningens syfte, och
3. gästforskarens arbetsvillkor och övriga rättsliga förhållanden mellan gästforskaren och forskningshuvudmannen.

Av mottagningsavtalet ska det också framgå dels att gästforskaren har en heltäckande sjukförsäkring, om han eller hon ska vistas i Sverige under kortare tid än ett år, dels att han eller hon varje månad av sin vistelse i landet har tillräckliga medel för sitt uppehälle och att kostnaderna för återresan är täckta.

8 § Ett mottagningsavtal upphör att gälla, om gästforskaren inte beviljas uppehållstillstånd eller om det planerade forskningsprojektet upphör. Prop. 2007/08:74

Forskningshuvudmannen ska skyndsamt underrätta Migrationsverket om varje omständighet som kan hindra att mottagningsavtalet fullföljs.

Återkallelse

9 § Den myndighet som avses i 4 § tredje stycket får återkalla ett godkännande för en forskningshuvudman att ta emot gästforskare, om

1. förutsättningarna för godkännande inte längre är uppfyllda,
2. forskningshuvudmannen har godkänts på grundval av lämnade osanna uppgifter, eller
3. forskningshuvudmannen har medverkat till att det i ett mottagningsavtal har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter.

Överklagande

10 § Beslut i ärenden enligt 4 och 9 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol av den som har ansökt om godkännande att ta emot gästforskare. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Upplysning om närmare föreskrifter

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om förfarandet för godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

2. Lagen ska inte tillämpas på tredjelandsmedborgare som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning före ikraftträdandet.

Häri genom föreskrivs¹ att 5 kap. 23 § utlänningslagen (2005:716) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.
23 §²

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för studier eller besök.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en ansökan om uppehållstillstånd får bifallas om det följer av en överenskommelse med främmande stat.

Regeringen får meddela föreskrifter om när uppehållstillstånd får ges till en tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat och till anhöriga till en sådan utlänning.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för forskning till en tredjelandsmedborgare och till medföljande familjemedlemmar till en sådan utlänning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

¹ Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3. 11. 2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

² Senaste lydelse 2006:219.

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

7 §²

Om försäkringsfallet har inträffat före ingången av det år då den försäkrade fyllde 18 år, gäller inte kravet i 7 kap. 1 § att den försäkrade *skall* vara försäkrad vid försäkringsfallet och får försäkringstid i stället för vad som följer av 6 § tillgodoräknas enligt andra och tredje styckena.

För en försäkrad som är svensk medborgare *skall* som försäkrings- tid tillgodoräknas tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med det år då han eller hon uppnår 64 års ålder. Hänsyn *skall* dock inte tas till tid då den försäkrade efter fyllda 16 år inte har uppfyllt förutsättningarna för tillgodoräknande av försäkringstid enligt 3–5 §§.

För en försäkrad som är utländsk medborgare *skall vad som sägs* i andra stycket gälla under förutsättning att han eller hon är bosatt i Sverige sedan minst fem år.

En utländsk medborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat med uppehålls- tillstånd i Sverige *skall*, när det gäller beräkning av försäkringstid för garantiersättning enligt andra stycket, likställas med en svensk medborgare.

Om försäkringsfallet har inträffat före ingången av det år då den försäkrade fyllde 18 år, gäller inte kravet i 7 kap. 1 § att den försäkrade *ska* vara försäkrad vid försäkringsfallet och får försäkringstid i stället för vad som följer av 6 § tillgodoräknas enligt andra och tredje styckena.

För en försäkrad som är svensk medborgare *ska* som försäkrings- tid tillgodoräknas tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med det år då han eller hon uppnår 64 års ålder. Hänsyn *ska* dock inte tas till tid då den försäkrade efter fyllda 16 år inte har uppfyllt förutsättningarna för tillgodoräknande av försäkringstid enligt 3–5 §§.

För en försäkrad som är utländsk medborgare *ska bestämmelserna* i andra stycket gälla under förutsättning att han eller hon är bosatt i Sverige sedan minst fem år.

En utländsk medborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat med uppehålls- tillstånd i Sverige *ska*, när det gäller beräkning av försäkringstid för garantiersättning enligt andra stycket, likställas med en svensk medborgare. *Detta gäller även*

1. en gästforskare som avses i lagen (2008:000) om godkännande för forskningshuvudmän

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 2006:365.

*att ta emot gästforskare med
uppehållstillstånd i Sverige för
forskning, och*

*2. en sådan gästforskares
familjemedlemmar med uppehålls-
tillstånd i Sverige.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

2. De nya bestämmelserna ska tillämpas även på en tredjelandsmedborgare som avses i 2 § lagen (2008:000) om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare och som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och en sådan tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om studiestödslagen (1999:1395) dels att 2 kap. 4 § ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 1 kap. 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

7 §

Utländska medborgare som kan härleda rättigheter i fråga om familjeförmåner från EG-rätten ska, när det gäller rätt till studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare, om de är

1. gästforskare som avses i lagen (2008:000) om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning, och

2. sådana gästforskares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna i första stycket.

I 2 kap. 4 § andra–fjärde styckena och 3 kap. 4 § andra–fjärde styckena finns ytterligare bestämmelser om rätt till studiestöd för utländska medborgare.

¹ Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3.11.2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

2 kap.
4 §²

Studiehjälp får lämnas till studerande som är svensk medborgare.

Studiehjälp får lämnas också till studerande som inte är svensk medborgare, om den studerande

1. är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige.

Studiehjälp får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

<p>Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket och 6 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare skall jämföras med svenska medborgare.</p>	<p>Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket, 6 § första stycket och 7 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare ska jämföras med svenska medborgare.</p>
---	---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

2. De nya bestämmelserna i 1 kap. 7 § ska tillämpas även på tredjelandsmedborgare som avses i 2 § lagen (2008:000) om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare och som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och sådana tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

² Senaste lydelse 2006:654.

Europeiska unionens råd har antagit direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte. Direktivet bifogas som *bilaga 1*.

Regeringen beslutade den 19 januari 2006 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att ta ställning till hur rådets direktiv bör genomföras i svensk rätt. Utredningen överlämnade i oktober samma år sitt betänkande Gästforskare – nya regler för inresa, vistelse och arbete (SOU 2006:93). En sammanfattning av betänkandet och betänkandets lagförslag finns i *bilagorna 2* och *3*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (dnr U 2006/7615/UH).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 14 februari 2008 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 5*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*. Regeringen har i huvudsak följt Lagrådets synpunkter utom i fråga om bestämmelsen om överklagande i lagrådsremissens förslag till lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare. Regeringen återkommer till Lagrådets synpunkter i den delen i avsnitt 6.4.2. I övrigt behandlas Lagrådets yttrande i avsnitten 6.2.1, 6.3.1, 6.3.2, 6.6.2 och 6.6.3 och i författningskommentaren.

4 Rådets direktiv 2005/71/EG om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte

4.1 Inledning

Rådet har som mål att den europeiska gemenskapen ska bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi senast 2010. Europa som helhet ska få en ställning som världsledande expertiscentrum för forskning, studier och yrkesutbildning.

Ett delmål är att tre procent av EU:s totala BNP ska investeras i forskning. För att uppnå detta beräknas unionen behöva bl.a. ytterligare 700 000 forskare. Antagandet av rådets direktiv 2005/71/EG om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte – i det följande benämnt gästforskardirektivet – är ett led i arbetet med att uppnå denna målsättning. Syftet med direktivet är att tredjelandsmedborgares inresa, vistelse och rörlighet i forskningssyfte ska underlättas och att EU på så sätt ska locka fler forskare från hela världen.

Som ett led i strategin att EU ska locka fler forskare har rådet tidigare antagit bl.a. direktiv 2004/114/EG av den 13 december 2004 om

villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärarbete – fortsättningsvis benämnt studerandedirektivet 2004/114/EG. Samtidigt med gästforskardirektivet antogs rekommendationerna 2005/761/EG av den 28 september 2005 om att underlätta medlemsstaternas utfärdande av enhetliga viseringar för kortare vistelse till forskare från tredjeländer som reser inom gemenskapen i syfte att bedriva forskning och 2005/762/EG av den 12 oktober 2005 om underlättande av inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare som ska bedriva forskning i den Europeiska gemenskapen. Kommissionen har också utfärdat en rekommendation 2005/251/EG av den 11 mars 2005 om den europeiska stadgan för forskare med riktlinjer för rekrytering av forskare. Den europeiska stadgan för forskare utgörs av allmänna principer och krav som rör forskares samt deras arbetsgivares och finansiärs roll, ansvar och rättigheter, medan riktlinjerna för rekrytering av forskare består av allmänna principer och krav för arbetsgivare och finansiärer när forskare rekryteras och anställs.

I enlighet med artiklarna 1 och 2 i respektive stats anslutningsakt deltar inte Storbritannien och Danmark i antagandet av gästforskardirektivet som därför varken är bindande för eller tillämpligt i dessa stater.

4.2 Syfte, definitioner och räckvidd

Gästforskardirektivet syftar till att fastställa villkoren och förfarandet för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på medlemsstaternas territorium i forskningssyfte för en period som överstiger tre månader. Detta följer av artikel 1 i direktivet.

I artikel 2 definieras vissa begrepp som används i direktivet. Med *tredjelandsmedborgare* avses varje person som inte är unionsmedborgare enligt artikel 17.1 i fördraget. Begreppet *forskning* definieras som skapande arbete som bedrivs systematiskt för att höja den totala kunskapsnivån, bl.a. kunskap om människan, kulturen och samhället samt användning av dessa kunskaper för nya tillämpningar. Med *forskningsorgan* avses enligt direktivet varje form av offentlig eller privat organisation som bedriver forskning och som har godkänts av en medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lagstiftning eller administrativa praxis. En *forskare* är en tredjelandsmedborgare, med lämplig högskoleexamen som ger tillträde till doktorandutbildning, som väljs ut av ett forskningsorgan för att genomföra ett forskningsprojekt (gästforskare). Begreppet *uppehållstillstånd* avser tillstånd som har försetts med beteckningen ”forskare” och som utfärdats av en medlemsstats myndigheter och ger tredjelandsmedborgare rätt att lagligen vistas på medlemsstatens territorium.

I artikel 3 anges direktivets räckvidd. Där framgår att bestämmelserna ska tillämpas när tredjelandsmedborgare ansöker om att få resa in på en medlemsstats territorium i syfte att genomföra ett forskningsprojekt. Direktivet är inte tillämpligt på tredjelandsmedborgare som studerar i syfte att bedriva forskning och därigenom få en doktorsexamen. Inresa och vistelse för doktorander och andra studerande regleras särskilt i studerandedirektivet 2004/114/EG (se prop. 2005/06:129). Undantagna

är också forskare som lånats ut av ett forskningsorgan till ett annat forskningsorgan i en annan medlemsstat. Direktivet är inte heller tillämpligt på tredjelandsmedborgare som befinner sig i en medlemsstat för att söka internationellt skydd eller inom ramen för ordningar för tillfälligt skydd eller tredjelandsmedborgare som är föremål för ett utvisningsbeslut men där uppskov med verkställigheten har beviljats på grund av faktiska eller rättsliga omständigheter.

I artikel 4 anges att direktivet inte ska påverka tillämpningen av förmånligare bestämmelser i bilaterala eller multilaterala avtal mellan gemenskapen eller dess medlemsstater och ett eller flera tredjeländer. Medlemsstaternas rätt att behålla eller införa regler som är förmånligare för de personer som omfattas av direktivet påverkas inte heller.

4.3 Forskningsorgan

Enligt artikel 5 i gästforskardirektivet ska ett forskningsorgan som vill ta emot en forskare ha förhandsgodkänts för detta ändamål av den berörda medlemsstaten. Forskningsorganet ska godkännas i enlighet med de förfaranden som anges i medlemsstaternas nationella lagstiftning eller administrativa praxis. Ett forskningsorgan ska godkännas för minst fem år. I undantagsfall får godkännande ges för kortare tid. Ansökningar om godkännande ska enligt direktivet grundas på forskningsorganets uppdrag enligt lag eller i förekommande fall på deras stadgeenliga ändamål tillsammans med uppgifter som styrker att de bedriver forskning.

Medlemsstaterna får i enlighet med nationell lagstiftning begära ett skriftligt åtagande från forskningsorganet som innebär att om forskaren olagligen stannar kvar på den berörda medlemsstatens territorium ska forskningsorganet stå för återbetalningen av de kostnader för hans eller hennes vistelse och återresa som har betalats med medlemsstatens offentliga medel. Forskningsorganets ekonomiska ansvar ska upphöra senast sex månader efter det att mottagningsavtalet (se avsnitt 4.4) har löpt ut. Enligt artikel 6.3 kan, efter det att ett mottagningsavtal har undertecknats, forskningsorganet i enlighet med nationell lagstiftning åläggas att förse forskaren med ett personligt intyg om att forskningsorganet åtar sig att stå för nämnda kostnader. Medlemsstaterna får också föreskriva att forskningsorganet inom två månader från den dag då mottagningsavtalet löpte ut, ska bekräfta för de behöriga myndigheter som medlemsstaterna har utsett för ändamålet att arbetet har bedrivits inom vart och ett av de forskningsprojekt för vilka ett mottagningsavtal har ingåtts.

En medlemsstat får bl.a. vägra att förlänga eller besluta att återkalla godkännandet av ett forskningsorgan som inte längre kan styrka att man bedriver forskning, brister i sitt återbetalningsansvar eller underlåter att bekräfta att arbete bedrivits inom forskningsprojekt för vilka ett mottagningsavtal har ingåtts. Godkännandet får också återkallas om det har getts på falska grunder eller om forskningsorganet har ingått ett mottagningsavtal med en tredjelandsmedborgare på ett bedrägligt eller försumligt sätt. Om den berörda medlemsstaten inte ger eller återkallar sitt godkännande, får det berörda forskningsorganet förbjudas att ansöka

om ett nytt godkännande i upp till fem år från det att beslutet om att återkalla eller inte förlänga godkännandet offentliggjordes.

Hur en återkallelse av godkännandet eller en vägran att förlänga godkännandet för befintliga mottagningsavtal påverkar de berörda forskarnas uppehållstillstånd får medlemsstaterna besluta om i sin nationella lagstiftning.

De behöriga myndigheterna ska offentliggöra och regelbundet uppdatera förteckningar över de forskningsorgan som har godkänts i enlighet med direktivet.

4.4 Mottagningsavtal

Ett forskningsorgan som vill ta emot en forskare ska ingå ett avtal med honom eller henne, varigenom forskaren åtar sig att genomföra ett aktuellt forskningsprojekt och forskningsorganet åtar sig att ta emot forskaren (mottagningsavtal). Ett mottagningsavtal ska utgöra del av forskarens underlag för hans eller hennes ansökan om inresa eller vistelse i Sverige.

Ett forskningsorgan får enligt direktivets artikel 6 ingå ett mottagningsavtal endast om vissa villkor är uppfyllda. Forskningsprojektet ska ha godtagits av behöriga företrädare för forskningsorganet,³ varvid särskilt ska kontrolleras syftet med den planerade forskningen, forskningsprojektets längd och tillgång till den finansiering som behövs för att genomföra projektet. Forskarens kvalifikationer i förhållande till forskningens syfte ska styrkas med en vidimerad kopia. Forskaren ska under varje månad av sin vistelse ha tillgång till tillräckliga medel motsvarande det minimibelopp som medlemsstaten har offentliggjort för ändamålet, så att kostnaderna för uppehälle och återresa är täckta utan att medlemsstatens sociala biståndssystem ska behöva utnyttjas. Därutöver ska forskaren under sin vistelse ha en sjukförsäkring som täcker alla risker som medborgare i den berörda medlemsstaten i normala fall får täcka.

Enligt direktivet ska forskningsorganet utan dröjsmål underrätta relevant myndighet om varje omständighet som kan hindra genomförandet av ett mottagningsavtal. Mottagningsavtalet ska automatiskt upphöra att gälla, om forskaren inte beviljas rätt till inresa och vistelse eller om rättsförhållandet mellan forskaren och forskningsorganet upphör.

4.5 Villkor för forskares inresa och vistelse

I artikel 7 i gästforskardirektivet anges villkoren för forskares inresa och vistelse. En tredjelandsmedborgare som ansöker om tillstånd för inresa och vistelse i forskningssyfte ska, förutom att visa upp en giltig resehandling enligt nationell lagstiftning, kunna uppvisa ett undertecknat mottagningsavtal av ett godkänt forskningsorgan samt vid behov kunna

³ Den svenska översättningen av direktivets artikel 6. 2 a) är något missvisande. Den engelska texten lyder: "the research project has been accepted by the relevant authorities in the organisation, after examination of:"

uppvisa ett kostnadsåtagande som utfärdats av forskningsorganet. Forskaren får inte bedömas utgöra ett hot mot den allmänna ordningen och säkerheten eller folkhälsan.

Medlemsstaterna ska kontrollera att ovannämnda villkor är uppfyllda. Medlemsstaterna får också kontrollera på vilka villkor avtalet mellan forskaren och forskningsorganet har grundats och ingåtts. När kontrollerna har slutförts och det har konstaterats att villkoren är uppfyllda, ska forskaren tillåtas att resa in på medlemsstatens territorium för att arbeta i enlighet med vad som preciserats i mottagningsavtalet.

I avvaktan på genomförandet av gästforskardirektivet uppmanas medlemsstaterna att redan börja underlätta inresa och vistelse för de i direktivet berörda personerna genom rådets rekommendation (2005/762/EG) om underlättande av inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare som ska bedriva forskning i europeiska gemenskapen.

4.6 Forskares rörlighet mellan medlemsstaterna

Av artikel 13 i gästforskardirektivet framgår att en tredjelandsmedborgare som beviljats rätt till inresa och vistelse som forskare i en medlemsstat också får utföra en del av sin forskning i en annan medlemsstat. Är vistelsen högst tre månader i en annan medlemsstat, får forskningen utföras där på grundval av det mottagningsavtal som har ingåtts i den första medlemsstaten, förutsatt att forskaren har tillräckliga medel i den andra medlemsstaten och att han eller hon inte anses utgöra ett hot mot allmän ordning och säkerhet eller mot folkhälsan i den andra medlemsstaten. Om forskaren vistas längre tid än tre månader i en annan medlemsstat, får medlemsstaterna begära att forskaren uppvisar ett nytt mottagningsavtal för forskning i den medlemsstaten.

Kräver tillämplig lagstiftning visering eller uppehållstillstånd för att utnyttja rörligheten ska sådan visering eller sådant tillstånd beviljas i god tid inom en period som inte hindrar att forskningen fullföljs, samtidigt som de behöriga myndigheterna ges tillräcklig tid att behandla ansökningarna. Medlemsstaterna får inte kräva att forskaren lämnar deras territorium för att lämna in ansökningar om visering eller uppehållstillstånd.

4.7 Upphållstillstånd

Enligt artikel 8 i gästforskardirektivet ska medlemsstaterna utfärda ett uppehållstillstånd för minst ett år. Upphållstillståndet ska förlängas, om villkoren för inresa och vistelse enligt artiklarna 6 och 7 fortsätter att vara uppfyllda. Om forskningsarbetet planeras pågå under kortare tid än ett år, ska uppehållstillståndet utfärdas för en tid som motsvarar forskningsprojektets längd.

Enligt artikel 10 får medlemsstaterna återkalla eller vägra att förlänga ett uppehållstillstånd som utfärdats, om det har getts på falska grunder eller om det visar sig att innehavaren inte uppfyllde eller inte längre uppfyller villkoren för inresa och vistelse enligt artiklarna 6 och 7 eller att syftet med innehavarens vistelse är ett annat än det för vilket inresa och vistelse beviljades. Medlemsstaterna får också återkalla eller vägra

att förlänga ett uppehållstillstånd av hänsyn till allmän ordning och säkerhet eller folkhälsan.

Beslut om avslag på en ansökan om uppehållstillstånd ska delges den berörda tredjelandsmedborgaren i enlighet med nationellt delgivningsförfarande. I delgivningen ska det anges vilka eventuella prövningsförfaranden som finns och tidsfristerna för rättsliga åtgärder. Ett beslut om att avslå en ansökan eller att återkalla ett uppehållstillstånd ska enligt artikel 15 i gästforskardirektivet kunna överklagas inför den berörda medlemsstatens myndigheter.

4.8 Familjemedlemmar

Om en medlemsstat beslutar att bevilja uppehållstillstånd för en forskares familjemedlemmar, ska familjemedlemmarna enligt artikel 9 i gästforskardirektivet ha rätt till uppehållstillstånd för samma tid som det uppehållstillstånd som utfärdats till forskaren under förutsättning att giltighetstiden för deras resehandlingar medger det. Uppehållstillståndet för forskarens familjemedlemmar kan endast i undantagsfall förkortas och ska inte vara avhängigt av kravet på en minimiperiod för forskarens vistelse.

4.9 Övriga rättigheter

I gästdirektivets artikel 11 anges att forskare som beviljats inresa och vistelse får undervisa i enlighet med nationell lagstiftning. Medlemsstaterna får fastställa ett högsta antal timmar eller dagar för undervisningen. Av artikel 12 framgår att innehavaren av ett uppehållstillstånd ska likabehandlas med landets medborgare när det gäller erkännande av examens-, utbildnings- och behörighetsbevis, arbets-, löne- och uppsägning villkor, skatteförmåner och tillgång till varor och tjänster. Vidare ska likabehandling med landets medborgare gälla för sådana socialförsäkrings-, arbetslöshets- och hälso- och sjukvårdsförmåner som innefattas i de grenar av social trygghet som anges i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen.

4.10 Hantering av ärenden

Enligt artikel 14 i gästforskardirektivet får medlemsstaterna avgöra om ansökningar om uppehållstillstånd ska lämnas in av forskaren eller av det berörda forskningsorganet. Ansökan ska prövas och behandlas när den berörda tredjelandsmedborgaren vistas utanför den medlemsstat där han eller hon vill få rätt till inresa och vistelse. Medlemsstaterna får dock, i enlighet med sin nationella lagstiftning, godta en ansökan som lämnats in när den berörda tredjelandsmedborgaren redan befinner sig på deras territorium. Den berörda medlemsstaten ska på alla sätt underlätta för en tredjelandsmedborgare, som har lämnat in en ansökan med mottagnings-

avtal och i övrigt uppfyller villkoren för inresa och vistelse, att få de viseringar som krävs. Om de upplysningar som har lagts fram till stöd för ansökan är otillräckliga, ska behörig myndighet underrätta sökanden om de eventuella kompletterande upplysningar som krävs.

4.11 Övriga bestämmelser

Artiklarna 16–21 i gästförsikringsdirektivet innehåller bestämmelser om kommissionens rapporteringsskyldighet, direktivets införlivande, tidsfrister och ikraftträdande m.m.

5 Gällande rätt

Bestämmelser om utlänningsinresa och vistelse i Sverige finns främst i utlänningslagen (2005:716) och utlänningsförordningen (2006:97). Härutöver finns i ett antal författningar olika bestämmelser som reglerar utlänningsinresa och rättigheter i Sverige.

5.1 Visering

Visering är ett tillstånd att resa in i och vistas i Sverige under en viss kortare tid. En utlänning som reser in i eller vistas i Sverige ska enligt 2 kap. 3 § utlänningslagen ha visering, om han eller hon inte har uppehållstillstånd eller ställning som varaktigt bosatt. Från kravet på visering görs åtskilliga undantag, se 2 kap. 8 § utlänningslagen och 3 kap. 1 § utlänningsförordningen. Beslut om visering fattas i normalfallet av de svenska utlandsmyndigheterna.

5.2 Uppehållstillstånd

Uppehållstillstånd är ett tillstånd att resa in och vistas i Sverige under viss tid (*tidsbegränsat uppehållstillstånd*) eller utan tidsbegränsning (*permanent uppehållstillstånd*). En utlänning som vistas i Sverige mer än tre månader ska enligt bestämmelserna i 2 kap. 5 § utlänningslagen ha uppehållstillstånd, om inte visering har beviljats för längre tid. Från kravet på uppehållstillstånd görs undantag. Exempelvis gäller inte kravet för medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge (2 kap. 8 § utlänningslagen). Undantagna enligt samma lagrum är också medborgare i ett land som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-medborgare) och deras familjemedlemmar. För denna krets infördes i utlänningslagen från och med den 30 april 2006 *uppehållsrätt* som en ny grund för att vistas i Sverige. Med *uppehållsrätt* menas en rätt

att, i enlighet med det s.k. rörlighetsdirektivet⁴, vistas här i mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Bestämmelser om uppehållsrätt finns i 3 a kap. utlänningslagen respektive utlänningsförordningen. Regeringen får också meddela föreskrifter om att andra utläningar får resa in i Sverige och vistas här utan pass, visering, uppehållstillstånd eller arbetstillstånd (2 kap. 9 § utlänningslagen). En utläning som vill ha uppehållstillstånd i Sverige ska enligt huvudregeln ha ansökt om och beviljats ett sådant tillstånd före inresan i landet (5 kap. 18 § utlänningslagen).

Ett *tidsbegränsat uppehållstillstånd* får beviljas en utläning som önskar vistas här i landet för arbete, studier eller besök (5 kap. 10 § utlänningslagen). Ett *permanent uppehållstillstånd* på grund av arbete får beviljas en utläning som har erbjudits en tillsvidareanställning i landet, om utläningen har särskilda kvalifikationer och behovet av arbetskraft inte kan fyllas av arbetssökande inom landet eller genom rekrytering från annat land inom EES eller Schweiz. Permanent uppehållstillstånd får även beviljas en utläning som har sin försörjning ordnad på annat sätt än genom anställning (5 kap. 5 § utlänningslagen).

5.3 Arbetstillstånd

Arbetstillstånd är ett tillstånd att arbeta i Sverige. Det ges enligt 6 kap. 1 § utlänningslagen för viss tid och får avse visst slag av arbete och förenas med de övriga villkor som behövs. Arbetstillstånd får ges till en utläning som har erbjudits säsongarbete, en anställning inom ett yrke där det råder tillfällig brist på arbetskraft eller som deltar i ett internationellt utbyte (6 kap. 2 § utlänningslagen). En utläning, som ska arbeta i Sverige på grund av anställning här eller utomlands, ska ha arbetstillstånd (2 kap. 7 § utlänningslagen). Kravet på arbetstillstånd gäller emellertid inte för en utläning som har uppehållsrätt, permanent uppehållstillstånd eller är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge (2 kap. 8 § utlänningslagen). Regeringen får också enligt 2 kap. 9 § utlänningslagen meddela föreskrifter om att andra utläningar får arbeta här utan arbetstillstånd (jfr t.ex. 5 kap. 1 § första stycket utlänningsförordningen). Av 5 kap. 2 § första stycket 3 utlänningsförordningen framgår att forskare som är inbjudna till en vetenskaplig institution i Sverige för forsknings-, undervisnings- eller föreläsningsverksamhet är undantagna från kravet på arbetstillstånd för en sammanlagd tid av tre månader under en tolv månadersperiod. För tid därutöver krävs arbetstillstånd.

Beslut om arbetstillstånd meddelas av Migrationsverket. Migrationsverket ska enligt 5 kap. 5 § utlänningsförordningen samråda med Arbetsförmedlingen, om inte ansökan ska avslås. Sådant samråd behövs dock inte enligt 5 kap. 6 § 2 utlänningsförordningen om verket följer de

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG

riktlinjer, som utfärdats av Arbetsförmedlingen. Enligt Arbetsförmedlingens riktlinjer den 18 februari 2008 gäller följande allmänna utgångspunkter för tredjelandsmedborgare. Arbetsgivaren ska garantera lön, försäkringskydd och övriga anställningsvillkor som lägst motsvarar kollektivavtal eller svensk praxis inom yrket eller branschen. En bostad måste vara ordnad i Sverige. Arbetet ska ingå i ett internationellt utbyte eller så ska det vara brist på den särskilda kompetensen i Sverige.

Arbetstillstånd för forskare beviljas för anställningar som ingår som ett led i internationellt utbyte och är begränsade till att avse anställning inom visst yrke hos en viss arbetsgivare.

5.4 Ansökningsförfarandet för uppehålls- och arbetstillstånd

En första ansökan om uppehålls- och eventuellt arbetstillstånd (eller visering vid kortare vistelse) lämnas vid en svensk ambassad eller ett svenskt konsulat i hemlandet eller landet där sökanden är permanent bosatt. Upphållstillstånd och arbetstillstånd ska enligt huvudregeln i 5 kap. 18 § och 6 kap. 4 § utlänningslagen beviljas före inresan till Sverige. Ansökan om förlängning av tillstånden görs hos Migrationsverket här i landet. Avgift ska betalas för ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd.

5.5 Migrationsverkets praktiska hantering av tillståndsärenden för forskare

Frågor om forskares ansökan om uppehållstillstånd handläggs av Migrationsverket enligt de riktlinjer som gäller för internationellt utbyte. Ansökningarna behandlas utan några omfattande prövningar. När en forskares ansökan godkänns, lämnas uppehålls- och arbetstillstånd på en och samma gång. Tillstånd beviljas för den tid som anställningen beräknas pågå. Migrationsverket prövar inte om den mottagande arbetsgivaren bedriver forskningsverksamhet. För att definieras som forskare enligt Migrationsverkets praxis uppställs ett krav på disputation (avlagd doktorsexamen).

Migrationsverket handlägger cirka 400 ansökningar per år om uppehålls- och arbetstillstånd för tredjelandsmedborgares inresa för forskning, exklusive ansökningar från anhöriga. Av dessa är cirka tio procent av de mottagande arbetsgivarna verksamma inom den privata sektorn och bedriver verksamhet inom medicin, bioteknik och industri. Många utlännningar som kommer hit för tillfälligt arbete inom industrin kan dock ange andra befattningar än forskare, t.ex. utvecklingsingenjörer. Det finns därför ett mörkertal på hur många som ansöker om att komma hit för arbete som egentligen kan anses tillhöra kategorin forskare.

Medföljande familjemedlemmar till en person som har fått uppehållstillstånd och arbetstillstånd beviljas uppehållstillstånd. Gäller huvudsökandens arbetstillstånd i minst sex månader beviljas också familjemedlemmarna arbetstillstånd.

5.7 Återkallelse av tillstånd

Bestämmelser om återkallelse av visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd finns huvudsakligen i 7 kap. 1–9 §§ utlänningslagen. Tillstånd får återkallas, om utläningen medvetet lämnat oriktiga uppgifter eller förtigit uppgifter som varit av betydelse för att få tillståndet. Om utläningen vistats i Sverige med uppehållstillstånd i mer än fyra år, krävs synnerliga skäl för återkallelse på nämnda grunder (7 kap. 1 §). Tillstånd får också återkallas, om det finns andra särskilda skäl. På denna grund får dock uppehållstillstånd återkallas endast om utläningen ännu inte rest in i Sverige (7 kap. 2 §). Särskilda skäl kan vara att förutsättningarna för tillståndet förändrats väsentligt (prop. 1988/89:86 s. 63). För en utläning som rest in i Sverige får ett uppehållstillstånd återkallas, om han eller hon utan arbetstillstånd bedriver verksamhet som kräver ett sådant tillstånd eller det på grund av tidigare verksamhet eller i övrigt kan antas att han eller hon kommer att bedriva sabotage, spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet i Sverige eller något annat nordiskt land. I dessa fall får uppehållstillståndet återkallas endast om frågan har väckts innan utläningen vistats i Sverige i tre år med uppehållstillstånd (7 kap. 3 §). Vid prövning av en fråga om återkallelse av uppehållstillstånd för en utläning som rest in i Sverige ska utläningens anknytning till det svenska samhället beaktas liksom om det finns andra humanitära skäl som talar mot återkallelse (7 kap. 4 §). Ett permanent uppehållstillstånd ska återkallas, om utläningens bosättning i Sverige upphör (7 kap. 7 §). Härutöver finns bestämmelser om bl.a. återkallelse på grund av beslut om avvísning eller utvisning av en annan EU-stat, Island eller Norge (7 kap. 6 §).

5.8 Det svenska välfärdssystemet

Det svenska välfärdssystemet bygger på allmän hälso- och sjukvård, socialtjänst och socialförsäkringar som ger ekonomisk trygghet vid sjukdom, handikapp eller ålderdom och till barnfamiljer. Tillgången till hälso- och sjukvård samt tandvård regleras i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) respektive tandvårdslagen (1985:125). Socialtjänsten regleras i bl.a. socialtjänstlagen (2001:453). Vilka som omfattas av socialförsäkringssystemet och vilka rättigheter detta medför framgår av socialförsäkringslagen (1999:799).

Den svenska socialförsäkringen är en allmän och obligatorisk försäkring. Den omfattar alla som är bosatta eller arbetar i Sverige, oavsett medborgarskap. I lagstiftningen skiljer man mellan bosättningsbaserade och arbetsbaserade förmåner (1 kap. 1 § socialförsäkringslagen). Den *bosättningsbaserade* socialförsäkringen utgör ett grundskydd och innefattar bidrag, t.ex. barnbidrag och bostadsbidrag, samt förmåner som betalas med garantibelopp, bl.a. föräldrapenning på lägsta nivå och grundnivå, aktivitets- och sjukersättning i form av garantiersättning samt garantipension. För att omfattas av den bosättningsbaserade försäkringen ska personen vara bosatt i Sverige. Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under en längre tid än ett år, ska, om inte synnerliga skäl talar emot det, anses vara bosatt här. En förutsättning för att en person ska vara berättigad till bosättningsbaserade förmåner är att han eller hon vistas legalt i Sverige. Därför krävs ibland uppehållstillstånd för att en person ska anses vara bosatt i Sverige.

Den som förvärvsarbetar i Sverige omfattas av den *arbetsbaserade* socialförsäkringen. Försäkringen syftar till att kompensera för inkomstbortfall. Det handlar t.ex. om sjukpenning, föräldrapenning över lägstanivån, arbetsskadeförsäkring och inkomstgrundad ålderspension. En person som omfattas av nationell lagstiftning är, enligt reglerna i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, försäkrad för samtliga förmåner som omfattas av förordningen. Detta gäller oavsett om det rör sig om bosättnings- eller arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringslagen. Enligt rådets förordning (EG) nr 859/2003 är den nyss nämnda förordningen tillämplig också på tredjelandsmedborgare under vissa förutsättningar.

Den som lämnar Sverige för att studera i ett annat land och som genomgår en studiestödsberättigande utbildning eller har utbildningsbidrag för doktorander, anses fortfarande vara bosatt i Sverige under utlandsvistelsen (2 kap. 5 § socialförsäkringslagen). Personen omfattas alltså av den svenska bosättningsbaserade försäkringen, liksom hans eller hennes medföljande familjemedlemmar (2 kap. 6 § socialförsäkringslagen). Den som kommer till Sverige för att studera ska anses bosatt här endast om han eller hon uppbär utbildningsbidrag för doktorander. Motsvarande gäller för medföljande familjemedlemmar till honom eller henne. Den som kommer till Sverige som forskarstuderande eller som reser ut som en sådan och därefter får en anställning, ska ses som en arbetstagare i fråga om förmåner inom socialförsäkringen (prop. 1998/99:119 s. 178).

Tillgång till hälso- och sjukvård samt tandvård

Enligt bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen respektive tandvårdslagen är landstingen skyldiga att tillhandahålla hälso- och sjukvård samt tandvård åt alla som är bosatta inom landstinget. För den som vistas inom landstinget, utan att vara bosatt där, är landstinget endast skyldigt att tillhandahålla omedelbar vård. Bosättningsfrågan avgörs i detta sammanhang med ledning av reglerna i folkbokföringslagen (1991:481).

För att folkbokföras i Sverige ska personen ha för avsikt att bosätta sig i Sverige för minst ett år. Den som medges uppehållstillstånd som forskare för minst ett år ska alltså folkbokföras och omfattas då av landstingets skyldighet att tillhandahålla även annan än omedelbar hälso- och sjukvård samt tandvård.

5.9 Studiestöd

Staten lämnar studiestöd i form av bl.a. studiehjälp. Studiehjälp består enligt studiestödslagen (1999:1395) av studiebidrag, inackorderings-tillägg och extra tillägg. Studiehjälp i form av studiebidrag får lämnas från och med kvartalet närmast efter det kvartal då den studerande fyller 16 år. Studiehjälp i form av inackorderings-tillägg och extra tillägg kan även lämnas till studerande som är yngre. Studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvår det år då den studerande fyller 20 år.

De svenska studiestödsförfattningarna bygger i stor utsträckning på bestämmelser om medborgarskap. Det finns en åtskillnad mellan svenska och utländska medborgare. Vissa grupper av utländska medborgare jämställs dock med svenska medborgare, om de kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från EG-rätten. Övriga utländska medborgare kan få rätt till svenskt studiestöd, om de är bosatta i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här samt har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

6 Överväganden och förslag

6.1 Ett nytt förfarande

Gästforskardirektivets regler för forskares inresa och vistelse som nu ska genomföras i Sverige, innebär att ett forskningsorgan ska vara godkänt av en behörig myndighet att ta emot tredjelandsmedborgare som ska arbeta som forskare. Hur ett godkännande ska gå till behandlas i avsnitt 6.2. Det godkända forskningsorganet ska därefter ingå ett avtal med forskaren, varigenom forskaren åtar sig att genomföra ett forskningsprojekt och forskningsorganet åtar sig att ta emot forskaren. Avtalet, mottagningsavtalet, behandlas i avsnitt 6.3. Mottagningsavtalet, tillsammans med vissa kompletterande uppgifter från forskaren, ska utgöra en del av forskarens ansökan om inresa och vistelse i en medlemsstat. I avsnitt 6.4 behandlas återkallelse av ett godkännande för en forskningshuvudman att ta emot gästforskare. I det sista steget i förfarandet ska forskarens ansökan om uppehållstillstånd prövas. I Sverige görs denna prövning av Migrationsverket. Frågor om uppehållstillstånd för gästforskaren behandlas i avsnitt 6.5. I avsnitten därefter behandlas övriga överväganden föranledda av genomförandet av direktivet.

6.2 Godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare

Prop. 2007/08:74

6.2.1 Godkännande

Regeringens förslag: Ett nytt förfarande ska införas för de forskningshuvudmän som tar emot en tredjelandsmedborgare för forskning. Förfarandet ska regleras genom en ny lag. Vad som avses med tredjelandsmedborgare, forskningshuvudman och gästforskare ska definieras i lagen. Vissa personkategorier ska undantas från lagens tillämpningsområde.

En forskningshuvudman som avser att ta emot gästforskare ska ansöka om godkännande för detta ändamål. En ansökan om godkännande får avslås, om forskningshuvudmannen tidigare har godkänts på grundval av lämnade osanna uppgifter, eller medverkat till att det i ett mottagningsavtal har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som ska pröva frågor om godkännande. Vidare meddelar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer närmare föreskrifter om förfarandet för godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Det stora flertalet av remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget. *Göteborgs universitet* har avvisat förslaget med hänvisning till att förslaget, om det genomförs, leder till en ökad byråkrati. *Kammarrätten i Stockholm* har pekat på behovet av definitioner i författningstexten och har efterlyst en precisering i lagtexten vad gäller vilka personkategorier som enligt utlänningslagstiftningen ska vara undantagna lagens tillämpningsområde. *Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC)* har ifrågasatt användandet av begreppet ackreditering som synonymt till direktivets benämning godkännande. *Stockholms universitet* har angett att det är något av en överloppsgärning att behöva avkräva de etablerade universiteten och högskolorna att inkomma med en ansökan om att bli godkända som forskningshuvudmän. Också *Göteborgs universitet*, *Vetenskapsrådet*, *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande* och *Industrial Research Institutes in Sweden* har ifrågasatt nödvändigheten av att universitet och högskolor ska ansöka om godkännande. Flertalet remissinstanser har ställt sig positiva till utredningens förslag att Verket för innovationssystem bör vara den myndighet som handlägger ärenden om godkännande av forskningshuvudman. *Stockholms universitet* har efterlyst en närmare analys av vilken myndighet som lämpligen bör ges uppdraget att handlägga ärenden om godkännande av forskningshuvudman och har samtidigt pekat på att Högskoleverket är granskare av examinationsrätt inom forskarutbildning. *Lunds universitet*, *Sveriges universitetslärarförbund*, *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande*, *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap* har uttryckt farhågor för att en utvidgad definition av begreppet forskare kan få negativa konsekvenser

och leda till gränsdragningsproblem. *Chalmers tekniska högskola* har angett att man inte ser några risker med den förändring av begreppet forskare som föreslås utan att det snarare kan öppna möjligheter för enstaka kompetenser från näringslivet som inte har doktorsexamen.

Skälen för regeringens förslag

Allmänna utgångspunkter

Enligt gästforskardirektivets artikel 5 ska ett forskningsorgan som vill ta emot en forskare ha förhandsgodkänts av medlemsstaten i enlighet med dess nationella lagstiftning. Det ankommer på medlemsstaten att själv bestämma hur ett system med förhandsgodkännande ska utformas. Som anförs i utredningen finns det i dag inte något sådant förfarande i Sverige. Frågor rörande gästforskares inresa och vistelse hanteras av Migrationsverket. Utredningen fann inte någon lämplig gällande lagstiftning att inordna det nya förfarandet i. Regeringen instämmer i utredningens förslag att direktivets bestämmelser om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare ska genomföras i en ny lag.

Vissa definitioner

Genomförandet av gästforskardirektivet innebär ett delvis nytt förfarande för tredjelandsmedborgare som ansöker om inresa och vistelse i forskningssyfte. Som ett första steg i detta förfarande ska som huvudregel varje forskningsorgan som vill ta emot en gästforskare i mer än tre månader godkännas för detta ändamål av behörig myndighet.

Några remissinstanser har pekat på att utredningens författningsförslag skulle kunna tydliggöras genom angivande av vissa definitioner och att några av de begrepp som utredningen valt att använda är otydliga. Exempelvis har begreppet forskningsorgan i gästforskardirektivet en mer inskränkt betydelse än i utredningens förslag.

Enligt regeringens mening finns det behov av att inledningsvis i lagtexten definiera vissa centrala begrepp. Det bör stå klart vad som avses med *tredjelandsmedborgare*. Regeringen föreslår att samma definition som återfinns i 1 kap. 3 c § utlänningslagen ska gälla även i den föreslagna lagen. Med tredjelandsmedborgare ska alltså avses en utlänning som inte är medborgare i en stat som är medlem i Europeiska unionen (EU), i en annan stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz.

I gästforskardirektivet avses med *forskningsorgan* varje form av offentlig eller privat organisation som bedriver forskning och som har godkänts i enlighet med vad som anges i direktivet. I utredningen inbegriper det föreslagna begreppet forskningsorgan inte ett godkännande. Enligt regeringens mening ska i stället för begreppet forskningsorgan som utredningen har föreslagit en motsvarande definition av *forskningshuvudman* som finns i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor användas. Begreppet i sig inbegriper inte något godkännande men innefattar en grundförutsättning för att kunna bli godkänd, nämligen att det i verksamheten utförs forskning. Vidare bör det

vara tydligt vad som avses med benämningen *gästforskare*, eftersom gästforskardirektivets definition av forskare innebär en utvidgning av personkretsen jämfört med vad som har gällt hittills. Regeringen ser inte någon anledning att låta begreppet ackreditering få en utvidgad innebörd och föreslår därför att gästforskardirektivets benämning godkännande ska användas.

I artikel 2 i gästforskardirektivet definieras forskning som skapande arbete som bedrivs systematiskt för att höja den totala kunskapsnivån, bl.a. kunskap om människan, kulturen och samhället samt användning av dessa kunskaper för nya tillämpningar. Definitionen är direkt hämtad från OECD:s internationella standard för begreppet forskning och utveckling (FoU).⁵ Forskning innebär ett systematiskt och metodiskt sökande efter ny kunskap och nya idéer, såväl när det sker utan någon bestämd tillämpning i sikte (grundforskning) som när det sker med en bestämd tillämpning i sikte (tillämpad forskning). Samlingsbegreppet FoU inbegriper också utvecklingsarbete på vetenskaplig grund. Därmed avses ett idérikt och systematiskt utnyttjande av vetenskaplig och annan kunskap för att åstadkomma nya produkter, nya processer, nya system eller väsentliga förbättringar av existerande system. FoU är ett allmänt vedertaget begrepp som används i den nationella regleringen i övrigt. I gästforskardirektivet och i den föreslagna lagen används begreppet forskning i betydelsen av samlingsbegreppet FoU.

Forskningshuvudman

Med *forskningshuvudman* avses enligt regeringens förslag en statlig myndighet eller en fysisk eller juridisk person i vars verksamhet forskning utförs. Såsom ovan angetts motsvarar denna definition den som finns i etikprövningslagen. Större delen av den offentliga forskningen i Sverige utförs vid universitet och högskolor. Viss forskning utförs också vid andra statliga myndigheter som t.ex. Brottsförebyggande rådet och Socialstyrelsen. Inom myndigheter får myndigheten själv bestämma i arbets- och delegationsordningar vem som är behörig att företräda myndigheten. Forskning förekommer också inom kommuner och landsting, men omfattningen av den forskningen är svår att uppskatta. Kommuner och landsting kan vara forskningshuvudmän i lagens mening. De avgör själva hur behörigheten ska delegeras inom den egna organisationen, vilket även privaträttsliga juridiska personer har att göra. Vid sidan av dessa allmänna organ finns privaträttsliga organisationer i form av t.ex. bolag, stiftelser och föreningar som ägnar sig åt forskning. Oavsett vem som finansierar forskningen är det den inom vars verksamhet forskningen utförs som är att betrakta som forskningshuvudman i den föreslagna lagens mening. Vid uppdragsforskning är det således den som ska utföra forskningen, alltså upp-

⁵ "Research and experimental development (R&D) comprise creative work undertaken on systematic basis in order to increase the stock of knowledge, including knowledge of man, culture and society, and the use of this stock of knowledge to devise new applications." Frascati Manual 2002 – Proposed Standards Practice for Surveys on Research and Experimental Development, OECD 2002, s. 30.

dragstagaren och inte uppdragsgivaren, som är forskningshuvudman. Enligt vad som tidigare anförts innefattar begreppet forskningshuvudman en grundförutsättning för att kunna bli godkänd, nämligen att det i verksamheten utförs forskning. I normalfallet bör det krävas att forskningshuvudmannen aktivt bedriver forskning. Kortare avbrott på grund av t.ex. planeringsarbete mellan olika forskningsprojekt ska emellertid inte medföra att utövandet av forskning i verksamheten inte anses vara tillräckligt aktivt. Det kan också förekomma att exempelvis ett organ som normalt inte bedriver forskning avser att påbörja ett forskningsprojekt med anställda gästforskare. Om det vid ansökningstillfället kan visas att organet har kommit så pass långt i sin planering av forskningsverksamheten att t.ex. finansieringen är avklarad, bör organet kunna anses vara en forskningshuvudman i lagens mening.

Begreppet gästforskare

I gästforskardirektivets artikel 2 d) definieras *forskare* som en tredjelandsmedborgare med en högskoleexamen som ger tillträde till doktorandutbildning och som väljs ut av en forskningshuvudman för att genomföra ett forskningsprojekt där denna examen normalt krävs. Lagens definition av gästforskare föreslås motsvara gästforskardirektivets definition. Begreppet *gästforskare* i den föreslagna lagen föreslås avse en tredjelandsmedborgare som är behörig att påbörja högskoleutbildning på forskarnivå och som väljs ut av en forskningshuvudman för att under en längre tid än tre månader utföra forskning hos forskningshuvudmannen. Arbetet får emellertid inte avse sådan forskning som uteslutande utförs inom ramen för högskoleutbildning i syfte att därigenom få en doktorsexamen, se vidare avsnittet nedan om undantag för vissa personkategorier. Den föreslagna definitionen innebär att personkretsens forskare som är tredjelandsmedborgare som kommer hit som gästforskare kommer att utvidgas. Enligt gällande praxis ska de forskare som ges uppehålls- och arbetstillstånd inom ramen för internationellt utbyte ha doktorsexamen. Genom den föreslagna lagen som anpassas till direktivets definition blir det tillräckligt att vara behörig att påbörja högskoleutbildning på forskarnivå för att kategoriseras som gästforskare. Gästforskare som kommer hit i egenskap av egenföretagare och gästforskare som kommer till Sverige på stipendier ska omfattas av lagen, om inte motiven för ansökan kan kategoriseras som studier. Undantagna är exempelvis studerande i den mening som avses i studerandedirektivet 2004/114/EG som ansöker om inresa i syfte att bedriva forskning och därigenom få en doktorsexamen (jfr artikel 3 punkten b i gästforskardirektivet).

Flera remissinstanser, bl.a. *Lunds universitet*, *Sveriges universitetslärarförbund* och *Sveriges akademikers centralorganisation*, har uttryckt farhågor för att en utvidgad definition av begreppet gästforskare kan få negativa konsekvenser och leda till gränsdragningsproblem. *Chalmers tekniska högskola* har angett att man inte ser några risker med den förändring av begreppet forskare som föreslås utan att det snarare kan öppna möjligheter för enstaka kompetenser från näringslivet som inte har doktorsexamen. Regeringen gör samma bedömning som utredningen har

gjort, nämligen att kravet på utbildningsnivå som föreskrivs i direktivet är tvingande. I sammanhanget är det viktigt att understryka att det nya förfarandet som införs genom den föreslagna lagen också innebär ett tydligt ansvarstagande för forskningshuvudmannen som bl.a. ska kontrollera att gästforskaren kan styrka sina kvalifikationer i förhållande till forskningens syfte. Härigenom borde de farhågor som några av remissinstanserna har uttryckt minska.

Undantag för vissa personkategorier

I gästforskardirektivets artikel 3.2 a) anges att direktivet inte ska tillämpas på tredjelandsmedborgare som befinner sig i en medlemsstat för att söka internationellt skydd eller inom ramen för ordningar för tillfälligt skydd. Begreppet internationellt skydd förekommer inte i svensk lagstiftning. Uttrycket används däremot i det s.k. skyddsgrundsdirektivet.⁶ Frågan om skyddsgrundsdirektivets genomförande bereds i Regeringskansliet.

Personkretsen som omfattas av begreppet internationellt skydd innefattas av de personer som får uppehållstillstånd på de grunder som anges i 4 kap. 1 och 2 §§ utlänningslagen, dvs. flyktingar och skyddsbehövande i övrigt. Bestämmelser om tillfälligt skydd finns i 21 kap. utlänningslagen. I kapitlets 3 § ges regeringen ett bemyndigande att meddela föreskrifter om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Det bemyndigandet ger regeringen behörighet att vidga kretsen av dem som ska komma i åtnjutande av tillfälligt skydd något. Förutom uppehållstillstånd med tillfälligt skydd täcks enligt regeringens uppfattning även uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 6 § utlänningslagen av gästforskardirektivets uttryck *inom ramen för ordningar för tillfälligt skydd*. Regeringen föreslår därför att det i den föreslagna lagen anges att bestämmelserna om gästforskare inte ska tillämpas på tredjelandsmedborgare som har ansökt om uppehållstillstånd på de grunder som anges i 4 kap. 1 och 2 §§ utlänningslagen eller som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller som har beviljats uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. utlänningslagen.

Undantagna är vidare enligt artikel 3.2 b) i gästforskardirektivet studerande i den mening som avses i studerandedirektivet 2004/114/EG som omfattar även dem som ansöker om inresa i syfte att bedriva forskning och därigenom få en doktorsexamen. Regeringen föreslår att även denna personkrets ska undantas från den föreslagna lagens tillämpningsområde.

Enligt artikel 3.2. c) är direktivet inte heller tillämpligt på tredjelandsmedborgare som är föremål för ett utvisningsbeslut, men där uppskov med verkställigheten har beviljats på grund av faktiska eller rättsliga omständigheter. Enligt regeringens bedömning innebär detta att direktivet inte är tillämpligt på personer som avvaktar verkställighet av ett avlägsnandebeslut och således inte har rätt att vistas i medlemsstaten.

⁶ Rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (EUT L 204, 5.8.2005, s. 24-25).

Regeringen föreslår därför att det i den föreslagna lagen ska anges att bestämmelserna om gästforskare inte är tillämpliga på tredjelandsmedborgare som omfattas av ett lagkraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut som inte kan verkställas.

Av artikel 3.2 d) i gästforskardirektivet framgår slutligen att direktivet inte tillämpligt på forskare som av ett forskningsorgan lånats ut till ett annat forskningsorgan i en annan medlemsstat. Regeringen föreslår därför att även dessa ska undantas från den föreslagna lagens tillämpningsområde.

Godkännande för forskningshuvudmän att ta emot en gästforskare

Enligt artikel 5 i gästforskardirektivet ska ett forskningsorgan som vill ta emot en forskare ha förhandsgodkänts för detta ändamål av den berörda medlemsstaten. Forskningsorganet ska godkännas i enlighet med de förfaranden som anges i medlemsstaternas nationella lagstiftning eller administrativa praxis. Ett forskningsorgan ska godkännas för minst fem år. I undantagsfall får godkännande ges för kortare tid. Ansökningar om godkännande ska enligt direktivet grundas på forskningsorganets uppdrag enligt lag eller i förekommande fall på deras stadgeenliga ändamål tillsammans med uppgifter som styrker att de bedriver forskning.

En forskningshuvudman som avser att ta emot en gästforskare ska enligt regeringens förslag och vad som följer av gästforskardirektivet ansöka om godkännande för detta ändamål. Regeringen föreslås få meddela föreskrifter om vilken myndighet som ska pröva frågor om godkännande.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Stockholms universitet* och *Vetenskapsrådet*, har ifrågasatt nödvändigheten av att de etablerade universiteten och högskolorna ska behöva ansöka om att bli godkända forskningshuvudmän. I utredningen anfördes att gästforskardirektivet inte utgjorde något hinder mot att vissa forskningshuvudmän godkändes utan föregående ansökan, men utredningen fann både nackdelar och svåra avgränsningsfrågor som var förenade med ett sådant förfarande och föreslog därför att samtliga forskningshuvudmän skulle få ansöka om godkännande.

Enligt 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434) ska staten som huvudman anordna högskolor för utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet, och forskning och konstnärligt utvecklingsarbete samt annat utvecklingsarbete. Med högskolor avses enligt 1 kap. 1 § andra stycket högskolelagen såväl universitet som högskolor. Av 1 kap. 1 och 10 §§ högskolelagen framgår att även kommuner och landsting med regeringens medgivande får anordna högskolor. I dag bedrivs emellertid inte någon högskoleutbildning som har en kommun eller ett landsting som huvudman. Vidare föreskrivs i 1 kap. 3 § högskolelagen att verksamheten ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. Detta innebär att det ska finnas möjlighet att anlita gästforskare i verksamheten vid såväl universitet som högskolor. Samtliga statliga lärosäten har också sedan 1979 permanenta forskningsresurser. De statliga universiteten och högskolorna är således att betrakta som forskningshuvudmän i den

föreslagna lagens mening och kan därmed bli godkända för att ta emot gästforskare. Förslaget till ett nytt förfarande vid gästforskarens inresa och vistelse är inte avsett att medföra någon större förändring eller ökad börda för de forskningshuvudmän som i dag har möjlighet att anlita gästforskare för arbete med forskning. Detta kan tala för att låta statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen vara undantagna från ett ansökningsförfarande på så sätt att de automatiskt ska anses vara godkända. Förutom de statliga universiteten och högskolorna finns det enskilda utbildningsanordnare som har fått tillstånd av regeringen att utfärda vissa examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina och som utför forskning. Staten har slutit avtal med vissa enskilda utbildningsanordnare med examenstillstånd, bl.a. Chalmers tekniska högskola. I avtalen ställs det krav på konkurrensneutralitet mellan den enskilda utbildningsanordnaren och de statliga universiteten och högskolorna. Detta innebär att även vissa privaträttsliga subjekt skulle ingå i ett eventuellt undantag från ansökningsförfarandet.

Regeringen bedömer att en ansökan om godkännande inte kommer att kräva några större insatser och att ett undantag för de statliga lärosätena och enskilda utbildningsanordnare med examenstillstånd skulle innebära att dessa skulle komma att bli mer förmånligt behandlade än övriga forskningshuvudmän. Som framgår nedan i avsnitt 6.4 föreslår regeringen att det ska finnas möjlighet att under vissa förhållanden återkalla ett godkännande. Inte heller i sådana fall bör de statliga lärosätena och de enskilda utbildningsanordnarna behandlas annorlunda än övriga forskningshuvudmän. Enligt regeringens mening saknas det därför anledning att undanta några forskningshuvudmän från ansökningsförfarandet. Ett sådant ställningstagande ligger också i linje med generella EG-rättsliga aspekter om likabehandling av aktörer på marknaden.

Prövningen av ett godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare avser inte innehållet och kvaliteten i forskningsverksamheten utan är närmast av formell natur, dvs. den som utför forskning i sin verksamhet ska ges ett godkännande att ta emot gästforskare. En grundförutsättning för ett godkännande är således att den som ansöker om godkännande i sin verksamhet utför forskning. I normalfallet bör det enligt vad som tidigare har redovisats krävas att forskningshuvudmannen aktivt bedriver forskning. Som framgått ovan har samtliga statliga lärosäten sedan 1979 permanenta forskningsresurser. Även kommuner, landsting och privata väletablerade forskningsinstitut bör kunna bli godkända genom en relativt enkel handläggning. Det ankommer på den myndighet som ska besluta om godkännande att göra en bedömning i det enskilda fallet om kravet på att det i sökandens verksamhet ska bedrivas forskning är uppfyllt.

Enligt artikel 5.6 i gästforskardirektivet får en medlemsstat bl.a. vägra att förlänga ett godkännande av en forskningshuvudman som inte längre uppfyller villkoren för godkännandet eller då godkännandet har getts på falska grunder. Detsamma gäller enligt direktivet om forskningshuvudmannen har ingått ett mottagningsavtal med en gästforskare på bedrägligt eller försumligt sätt. Som framgår nedan i avsnitt 6.2.2. kommer flertalet av forskningshuvudmännens godkännanden att gälla tills vidare. För dessa kan det då bli aktuellt att återkalla ett godkännande (se nedan avsnitt 6.4.). För de forskningshuvudmän som har ett

tidsbegränsat godkännande kan emellertid bestämmelserna i artikel 5.6 i gästforskardirektivet om att kunna avslå en ansökan om godkännande aktualiseras t.ex. när en forskningshuvudman vars tidigare godkännande löpt ut ansöker om ett nytt godkännande. Förutom kravet på att det i verksamheten utförs forskning bör det vid en ny ansökan om godkännande kunna beaktas omständigheter som uppkommit under tiden för forskningshuvudmannens tidigare godkännande. Detta gäller även för de fall då en forskningshuvudman som har haft ett tidsbegränsat godkännande ansöker om en förlängning. Ett beslut om att förlänga ett godkännande är, enligt regeringens mening, detsamma som ett nytt beslut om godkännande.

I artikel 5.6 i gästforskardirektivet anges som grund för att besluta att en förlängning av ett godkännande ska vägras att forskningshuvudmannen och gästforskaren har ingått ett mottagningsavtal på ett bedrägligt eller försumligt sätt. Enligt regeringens mening kan det vara svårt att bedöma vilken grad av försumlighet som ska krävas för att ett nytt godkännande ska kunna avslås. Det är främst de mer allvarliga fallen av medvetet lämnande oriktiga uppgifter som bör motverkas. Att den som har ansökt om ett godkännande lämnat sådana osanna uppgifter om sin verksamhet att sökanden tidigare felaktigt kommit att bli godkänd som en forskningshuvudman föreslås vara grund för avslag. Detsamma föreslås gälla om forskningshuvudmannen har medverkat till att det i ett mottagningsavtal har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter.

Den beslutande myndigheten ska förutom att handlägga frågor om godkännande också handlägga ärenden om avslag eller återkallelse av ett godkännande. Myndigheten bör också kunna ompröva ett godkännande på eget initiativ och kommer således även att få ett visst tillsynsansvar även om detta troligen inte kommer utgöra någon tyngre del i myndighetens hantering av godkännanden. Hanteringen av dessa fall kräver, enligt regeringens mening, att den godkännande myndigheten har erfarenheter av liknande uppgifter i dag.

Enligt artikel 5.5 i gästforskardirektivet ska behöriga myndigheter offentliggöra och regelbundet uppdatera förteckningar över de forskningshuvudmän som har godkänts enligt gästforskardirektivet. Enligt regeringens mening bör den myndighet som ska pröva ansökningsom godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare också ansvara för nämnda förteckningar. Regeringen anser att Högskoleverket är den myndighet som har den kompetens som behövs för att göra de bedömningar som kan komma att bli aktuella i hanteringen av ärenden om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare.

Vidare finns det ett behov av att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om förfarandet för godkännande. Något särskilt bemyndigande att meddela sådana föreskrifter krävs dock inte i den föreslagna lagen, eftersom föreskrifterna, såsom *Lagrådet* har anfört, utgör verkställighetsföreskrifter. Regeringen anser emellertid att det är värdefullt att det framgår av lagen att sådana föreskrifter meddelas utan att det är fråga om ett bemyndigande. Det föreslås därför att det tas in en upplysningsbestämmelse i lagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om förfarandet för godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare.

6.2.2 Godkännandets giltighetstid

Regeringens förslag: Ett beslut om godkännande ska gälla tills vidare eller under en bestämd tid av fem år. Ansöker forskningshuvudmannen om godkännande för en kortare tid än fem år, ska giltigheten av beslutet begränsas till den sökta tiden.

Utredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 5.2 andra stycket gästforskardirektivet ska forskningshuvudmannen godkännas för minst fem år. Medlemsstaterna får i undantagsfall ge godkännande för en kortare tid. Enligt regeringens mening finns det inte något behov för att kontinuerligt ompröva godkännanden för de forskningshuvudmän som har en skyldighet att bedriva forskning enligt lag, förordning eller avtal med staten. Detsamma gäller även kommuner, landsting och privata väletablerade forskningsinstitut och företag. Sådana forskningshuvudmäns godkännande bör därför i normalfallet gälla tills vidare. För nybildade eller mindre institut och företag där längden på forskningsaktiviteterna är svårare att förutse bör godkännande i stället medges för en bestämd tid av minst fem år. Det ankommer på beslutande myndighet att göra en bedömning i det enskilda fallet huruvida godkännanden ska gälla i fem år eller tills vidare. I det fall en ansökan om godkännande avser ett specifikt forskningsprojekt bör godkännande även kunna beviljas endast för den bestämda tid som projektet avser. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att ett beslut om godkännande ska gälla tills vidare eller under en bestämd tid av fem år. Ansöker forskningshuvudmannen om godkännande för en kortare tid än fem år, ska giltigheten av beslutet begränsas till den sökta tiden.

6.3 Mottagningsavtal

6.3.1 Innehåll och utformning av mottagningsavtalet

Regeringens förslag: En godkänd forskningshuvudman som avser att ta emot en gästforskare ska ingå ett mottagningsavtal med honom eller henne där gästforskaren åtar sig att genomföra ett forskningsprojekt och forskningshuvudmannen åtar sig att ta emot gästforskaren. Mottagningsavtalet ska utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd. Vilka uppgifter som ska framgå av mottagningsavtalet ska regleras i lag.

Regeringens bedömning: Storleken på det belopp per månad som gästforskaren ska ha tillgång till för sitt uppehälle och sin återresa bör regleras i förordning.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna har inte haft något att invända mot förslaget. *Sveriges universitetslärarförbund* väl-

komnar avtalskonstruktionen och har anfört att detta kommer att stärka gästforskarens ställning. *Uppsala universitet* har pekat på att nödvändigheten av nationell samordning vid utformandet av mottagningsavtal. *Lunds universitet* och *Kungl. Tekniska högskolan* anser att benämningen avtal är missvisande. *Lunds universitet* ser en risk för ökad restriktivitet när forskningshuvudmannen ska kontrollera att gästforskaren har medel för levnadskostnader och återresa.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Efter det att en forskningshuvudman ansökt om och blivit godkänd ska huvudmannen ingå ett mottagningsavtal med gästforskaren där gästforskaren åtar sig att genomföra ett forskningsprojekt och forskningshuvudmannen åtar sig att ta emot gästforskaren. Mottagningsavtalet ska utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd. Genomförandet av direktivet i denna del får i huvudsak anses vara obligatorisk.

En forskningshuvudman får enligt artikel 6 i gästforskardirektivet ingå ett mottagningsavtal endast om vissa villkor är uppfyllda. Forskningsprojektet ska ha godtagits av behöriga företrädare för forskningshuvudmannen, varvid särskilt ska kontrolleras syftet med den planerade forskningen, forskningsprojektets längd och tillgång till den finansiering som behövs för att genomföra projektet. Gästforskarens kvalifikationer i förhållande till forskningens syfte ska styrkas med en vidimerad kopia. Gästforskaren ska under varje månad av sin vistelse ha tillgång till tillräckliga medel motsvarande det minimibelopp som medlemsstaten har offentliggjort för ändamålet, så att kostnaderna för uppehälle och återresa är täckta utan att medlemsstatens sociala biståndssystem ska behöva utnyttjas. Därutöver ska gästforskaren under sin vistelse ha en sjukförsäkring som täcker alla risker som medborgare i den berörda medlemsstaten i normala fall får täckta. I mottagningsavtalet ska också forskarens rättsliga förhållanden och arbetsvillkor specificeras.

Regeringen anser, liksom utredningen, att de villkor som uppställs i gästforskardirektivet för ingående av mottagningsavtal ska genomföras genom föreskrifter i lag. Några remissinstanser, bl.a. *Lunds universitet* och *Kungl. Tekniska högskolan*, har uttryckt tvekan till begreppet mottagningsavtal. Även om direktivet uttrycker att de aktuella villkoren är en del i ett avtal mellan forskningshuvudmannen och gästforskaren konstaterar regeringen att villkoren i praktiken kommer att komma till uttryck genom forskningshuvudmannens ansvar att se till att vissa uppgifter som enligt lagen ska lämnas är riktiga. Regeringen kan därför förstå den skepsis mot begreppet mottagningsavtal som några remissinstanser har framfört. Å andra sidan är konstruktionen i direktivet sådan att det förutsätts ett avtalsförhållande mellan forskningshuvudmannen och gästforskaren. Som namnet också antyder är enligt gästforskardirektivet mottagningsavtalet att betrakta som en rättshandling av privaträttslig natur där gästforskaren åtar sig att genomföra ett forskningsprojekt och forskningshuvudmannen åtar sig att ta emot gästforskaren. Det är forskningshuvudmannens och gästforskarens åtaganden som innehåller de uppgifter som myndigheterna behöver för att kunna bevilja forskarens ansökan om uppehållstillstånd. Enligt regeringens mening ska direktivets begrepp mottagningsavtal användas.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att innan en godkänd forskningshuvudman får ta emot en gästforskare som avser att ansöka om

uppehållstillstånd för forskning ska gästforskaren och forskningshuvudmannen ingå ett mottagningsavtal där gästforskaren åtar sig att genomföra ett forskningsprojekt och forskningshuvudmannen åtar sig att ta emot gästforskaren. Mottagningsavtalet ska enligt regeringens förslag utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd.

Vidare föreslår regeringen i överensstämmelse med vad som följer av gästforskardirektivet att mottagningsavtalet ska innehålla uppgifter om syftet med den planerade forskningen, forskningsprojektets längd, den finansiering som behövs för att genomföra forskningsprojektet, gästforskarens kvalifikationer i förhållande till forskningens syfte och gästforskarens arbetsvillkor och övriga rättsliga förhållanden mellan gästforskaren och forskningshuvudmannen.

Vidare ska det av mottagningsavtalet framgå att gästforskaren under sin vistelse har en heltäckande sjukförsäkring. Alla personer som är folkbokförda i Sverige oavsett medborgarskap har emellertid tillgång till hälso- och sjukvård samt tandvård. Utlänningar som kommer hit som gästforskare och som beviljas uppehållstillstånd för kortare tid än ett år ska inte folkbokföras, och landstingens skyldighet är i sådant fall begränsad till omedelbar vård. I mån av resurser erbjuder landstingen även annan vård för icke folkbokförda personer. Landstingen tar ofta ut en högre patientavgift för vård av dessa personer än för vård av den som är folkbokförd i landet. I enlighet med vad som föreskrivs i direktivet anser regeringen att det ska krävas att gästforskaren har en heltäckande sjukförsäkring under sin vistelse i Sverige under kortare tid än ett år. Regeringen föreslår att det av mottagningsavtalet ska framgå att gästforskaren har en heltäckande sjukförsäkring, om han eller hon ska vistas här under kortare tid än ett år.

Enligt artikel 6.2. b) i gästforskardirektivet ska forskaren också varje månad av sin vistelse ha tillräckliga medel för sitt uppehälle och kostnaderna för återresan täckta. Enligt regeringens förslag ska det framgå av mottagningsavtalet att gästforskaren varje månad av sin vistelse i landet har tillräckliga medel för sitt uppehälle och att kostnaderna för återresan är täckta. Regeringen delar utredningens bedömning att en längre gående kontroll än att bedöma att gästforskaren klarar sina levnadskostnader under vistelsen och återresan får anses gå utöver de villkor som ställs på gästforskaren för att beviljas inresa och vistelse enligt gästforskardirektivet. Beloppet för att täcka levnads- och återresekostnader ska motsvara åtminstone det minimibelopp som medlemsstaterna har offentliggjort för ändamålet. Storleken på beloppet per månad som gästforskaren ska ha tillgång till bör regleras i förordning.

Lagrådet har anfört att det av artikel 6 i gästforskardirektivet följer att ett mottagningsavtal inte får ingås med en forskare utan att forskningsorganet utfört kontroll av vissa i artikeln uppräknade förhållanden och att denna föregående kontroll inte avspeglas i lagförslaget. Som framgår ovan föreslår regeringen att mottagningsavtalet ska innehålla uppgifter om sådana förhållanden som räknas upp i artikel 6.2 i gästforskardirektivet. Detta innebär, som *Lagrådet* påpekat, inte i sig något åtagande av forskningshuvudmannen gentemot migrationsmyndigheten vad gäller uppgifternas riktighet. I avsnitt 6.4 föreslår regeringen emellertid att den beslutande myndigheten ska få återkalla ett godkännande för en forskningshuvudman, om huvudmannen har medverkat till att det i ett

mottagningsavtal har ansetts vilseledande eller oriktiga uppgifter. Det ligger alltså i forskningshuvudmannens intresse att uppgifterna som lämnas om gästforskaren är korrekta. Detta bör enligt *Lagrådet* utgöra en drivkraft för forskningshuvudmannen att kontrollera uppgifterna. Vidare torde, som *Lagrådet* anför, gästforskaren riskera straffansvar enligt 20 kap. 6 § 2 utlänningslagen, om han eller hon medvetet har lämnat oriktig uppgift i mottagningsavtalet som ska utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd. Härigenom får, som också *Lagrådet* funnit, artikel 6.2 i gästforskardirektivet med de där uppställda villkoren anses vara genomfört i förslaget.

Om gästforskarens vistelse i ett annat medlemsland överstiger eller avser att överstiga tre månader, ger artikel 13.3 i gästforskardirektivet möjlighet för det medlemslandet att kräva att ett nytt mottagningsavtal ingås med den nationella forskningshuvudmannen och att villkoren för uppehållstillstånd i övrigt är uppfyllda. Det finns alltså i dessa fall möjlighet att föreskriva ett krav på att gästforskaren får ansöka om ett nytt uppehållstillstånd här i landet, även om han eller hon redan har beviljats ett sådant i en annan EU-stat. Om en vistelse i forskningssyfte här överstiger tre månader, anser regeringen att kopplingen till Sverige och det arbete som faktiskt bedrivs här generellt kan antas vara så stark att det är väl motiverat att gästforskaren får ansöka om uppehållstillstånd här. För detta krävs att gästforskaren och forskningshuvudmannen i Sverige ingår ett mottagningsavtal och att forskaren i övrigt uppfyller villkoren för uppehållstillstånd i Sverige. Det kan bl.a. finnas skäl att tillse att forskaren har ett fullgott sjukförsäkringsskydd och att han eller hon klarar sin försörjning under vistelsen här. Av den föreslagna lagens konstruktion framgår att en gästforskare i nu berörda fall ska ingå ett mottagningsavtal med forskningshuvudmannen i Sverige, om vistelsen här överstiger eller avses överstiga tre månader även i de fall inresa sker från en annat medlemsland där gästforskaren vistas med stöd av uppehållstillstånd för forskare utfärdad i det medlemslandet och gästforskaren inte är att anse som utlånad av en forskningshuvudman i det medlemslandet (se avsnitt 6.2.1 – Undantag för vissa personkategorier).

6.3.2 Hinder för mottagningsavtalets fullföljande

Regeringens förslag: Ett mottagningsavtal ska upphöra att gälla, om gästforskaren inte beviljas uppehållstillstånd eller om det planerade forskningsprojektet upphör. En forskningshuvudman ska skyndsamt underrätta Migrationsverket om varje omständighet som kan hindra att mottagningsavtalet fullföljs.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Av en tvingande bestämmelse i artikel 6.4 i gästforskardirektivet framgår att ett mottagningsavtal automatiskt upphör att gälla, om forskaren inte beviljas rätt till inresa och vistelse i Sverige eller om rättsförhållandet mellan forskningshuvud-

mannen och gästforskaren har upphört. Rättsförhållandet mellan forskningshuvudmannen och gästforskaren avser det specifika forskningsprojekt som enligt direktivet ska framgå av mottagningsavtalet. Det får givetvis bedömas från fall till fall, men ett mottagningsavtal ska således kunna anses ha upphört att gälla t.ex. i fall då forskningshuvudmannen och gästforskaren kommer överens om att han eller hon ska övergå till andra arbetsuppgifter hos forskningshuvudmannen. Bestämmelser om när ett mottagningsavtal ska upphöra att gälla ska införas i den nya lagen. Regeringen föreslår att ett mottagningsavtal ska upphöra att gälla, om gästforskaren inte beviljas uppehållstillstånd eller om det planerade forskningsprojektet upphör. Som *Lagrådet* har påpekat är de föreslagna bestämmelserna om att ett mottagningsavtal kan upphöra att gälla inte uttömmande. Mottagningsavtalet är att betrakta som ett civilrättsligt avtal mellan gästforskaren och forskningshuvudmannen. Det ankommer därför på parterna att i avtalet reglera andra upphörandegrunder och även vilka påföljder som ska kunna göras gällande vid mottagningsavtalets förtida upphörande, t.ex. till följd av att ett godkännande för en forskningshuvudman har återkallats (se nedan avsnitt 6.4).

Att mottagningsavtalet upphör att gälla kan få följder för gästforskarens uppehållstillstånd. Av 7 kap. 3 § första stycket 1 utlänningslagen framgår att ett uppehållstillstånd får återkallas för en utlänning som rest in och som bedriver verksamhet utan arbetstillstånd där sådant tillstånd krävs. Återkallelse får dock inte ske, om utlännen vistats här i mer än tre år. Anknypning till det svenska samhället och andra skäl som talar emot en återkallelse ska också beaktas.

Ytterligare en tvingande bestämmelse finns i artikel 6.5 i gästforskar-direktivet som anger att det ska finnas en skyldighet för forskningshuvudmannen att utan dröjsmål underrätta behörig myndighet om varje omständighet som kan hindra genomförandet av ett mottagningsavtal. Med hinder avses närmast att grunderna för forskarens inresa eller vistelse i landet inte längre finns. Exempel på detta är att forskaren aldrig infinner sig eller att anställningsavtalet eller liknande avtal ändras eller upphör. Information av den här arten kan ha betydelse för giltigheten av forskarens uppehållstillstånd. En forskningshuvudman ska därför, enligt regeringens förslag, vara skyldig att skyndsamt underrätta Migrationsverket om varje omständighet som kan hindra att mottagningsavtalet fullföljs.

Det finns en fakultativ bestämmelse i artikel 5.4 som har ett nära samband med ingåendet av ett mottagningsavtal och den ovan nämnda underrättelsesplikten om hinder för mottagningsavtalets fullföljande. Enligt den bestämmelsen får medlemsstaterna föreskriva att den godkända forskningshuvudmannen, inom två månader från den dag då mottagningsavtalet löpte ut, ska bekräfta för behöriga myndigheter att arbetet har bedrivits inom vart och ett av de forskningsprojekt för vilka ett mottagningsavtal har ingåtts. Som redovisats ovan ska en forskningshuvudman vara skyldig att skyndsamt underrätta Migrationsverket om varje omständighet som kan hindra att mottagningsavtalet fullföljs. Med hänsyn härtill anser regeringen att en bekräftelse på att forskningsarbetet bedrivits inte är nödvändig för Migrationsverkets hantering av gästforskarens uppehållstillstånd. Ett sådant system blir alltför betungande för

6.4 Återkallelse m.m.

6.4.1 Återkallelse av godkännande

Regeringens förslag: Den myndighet som prövar frågor om godkännande får återkalla ett godkännande för en forskningshuvudman, om förutsättningarna för godkännande inte längre är uppfyllda, forskningshuvudmannen har godkänts på grundval av lämnade osanna uppgifter eller forskningshuvudmannen har medverkat till att det i ett mottagningsavtal har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget. *Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll* har föreslagit att återkallelse av ett godkännande också ska kunna ske om det finns synnerliga skäl.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 5.6 i gästforskar-direktivet får en medlemsstat besluta att återkalla ett godkännande av en forskningshuvudman som inte längre uppfyller villkoren för godkännandet eller då godkännandet har getts på falska grunder. Det samma gäller enligt direktivet om forskningshuvudmannen har ingått ett mottagningsavtal med en gästforskare på ett bedrägligt eller försumligt sätt. Regeringen anser att det ska införas en möjlighet för den myndighet som ska pröva frågor om godkännanden för forskningshuvudman att ta emot gästforskare att i vissa fall kunna återkalla ett godkännande.

Som tidigare har redovisats är grundförutsättningen för att kunna bli godkänd att den som ansöker om godkännande är en forskningshuvudman. Av definitionen av forskningshuvudman framgår att det i verksamheten ska utföras forskning. I avsnitt 6.2. har anförts att det i normalfallet bör krävas att forskningshuvudmannen aktivt bedriver forskning men att kortare avbrott på grund av t.ex. planeringsarbete mellan olika forskningsprojekt inte ska medföra att utövandet av forskning i verksamheten inte anses vara tillräckligt aktivt. Om det inte längre utförs någon forskning i verksamheten, är den berörde aktören enligt lagens definition inte längre att betrakta som en forskningshuvudman. Förutsättningarna för godkännande är därmed inte längre uppfyllda. Regeringen föreslår att den beslutande myndigheten i sådana fall ska kunna återkalla ett godkännande. Att den som har ansökt om ett godkännande lämnat osanna uppgifter, t.ex. om sin verksamhet så att sökanden felaktigt kommit att bli godkänd som en forskningshuvudman, föreslås också vara grund för återkallelse.

I artikel 5.6 i gästforskar-direktivet anges att återkallelse av ett godkännande kan ske, om forskningshuvudmannen och gästforskaren har ingått ett mottagningsavtal på ett bedrägligt eller försumligt sätt. I likhet med de fallen då en ansökan om godkännande kan avslås (se avsnitt 6.2.) är det enligt regeringens mening svårt att bedöma vilken grad av försumlighet som ska krävas för att ett godkännande ska kunna återkallas.

Det är främst de mer allvarliga fallen av medvetet lämnande oriktiga uppgifter som bör motverkas. Regeringen föreslår därför att den beslutande myndigheten ska kunna återkalla ett godkännande för en forskningshuvudman, om forskningshuvudmannen medverkat till att det i ett mottagningsavtal har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter. Nu angivna grunder för att återkalla ett godkännande ska även kunna utgöra skäl för den beslutande myndighetens omprövning på eget initiativ.

Gästforskardirektivet ger möjlighet att införa bestämmelser som förbjuder en forskningshuvudman att ansöka om ett nytt godkännande i upp till fem år från det att ett beslut om att återkalla eller inte förlänga ett godkännande offentliggjordes. Den här typen av förbud är sällan förekommande i svensk rätt. Mer normalt är att den enskilde på nytt har möjlighet att ansöka om ett tillstånd och att omständigheterna som legat till grund för tidigare beslut vägs in vid den nya prövningen. Även om det troligen kommer att finnas behov av att kunna vägra ett nytt godkännande för en forskningshuvudman efter ett tidigare beslut om återkallelse, om skälen för återkallelsen fortfarande består, delar regeringen utredningens bedömning att gästforskardirektivets bestämmelse om förbud för forskningshuvudman att ansöka om ett nytt godkännande inte bör införas i den nya lagen. I stället bör forskningshuvudmannen ges möjlighet att på nytt ansöka om godkännande och därvid få omständigheterna i det enskilda fallet beaktade. Med hänsyn till att gästforskardirektivet medger förbud i upp till fem år att på nytt ansöka om godkännande bör det inte förekomma att skälen för en återkallelse eller vägrad förlängning beaktas för längre tid tillbaka än fem år vid en förnyad prövning. Regeringen anser inte heller att möjligheten till att pröva återkallelse av ett godkännande ska utökas att gälla även vid synnerliga skäl. Behovet av en sådan bestämmelse får eventuellt prövas senare.

Enligt den fakultativa artikeln 5.3 i gästforskardirektivet får medlemsstaterna begära ett skriftligt åtagande från forskningshuvudmannen som innebär att om gästforskaren olagligen stannar kvar på den berörda medlemsstatens territorium ska forskningshuvudmannen stå för återbetalningen av de kostnader för forskarens vistelse och återresa som betalats av den medlemsstatens offentliga medel. Ett åtagande av den här arten kan, enligt regeringens synsätt, innebära en mycket stor ekonomisk risk för en forskningshuvudman. Åtagandet kan också komma att realiseras på grund av omständigheter som ligger utanför forskningshuvudmannens kontroll, om gästforskaren på eget initiativ väljer att kvarstanna olagligt i landet. Skulle denna reglering införas befarar regeringen att det leder till att många forskningshuvudmän avstår från att ta hit gästforskare, vilket går emot direktivets syfte. Regeringen bedömer således att det inte bör krävas något sådant ekonomiskt åtagande av forskningshuvudmannen. Det ska inte heller införas någon bestämmelse om krav på en bekräftelse på att forskningsarbetet har genomförts (se ovan avsnitt 6.3.2). Följaktligen finns det enligt regeringen då inte behov av bestämmelser om återkallelse enligt de övriga återkallelsegrunderna i artikel 5.6 i gästforskardirektivet, nämligen återkallelse vid avsaknad av ekonomiskt åtagande för offentliga kostnader eller vid avsaknad av bekräftelse på att forskningsarbetet har genomförts.

Enligt artikel 5.7 i gästforskardirektivet får medlemsstaten besluta om följderna av ett återkallande av godkännandet eller en vägran att förlänga

godkännandet för befintliga mottagningsavtal. Ett ingånget mottagningsavtal är av civilrättslig natur. Vilken verkan en återkallelse av ett godkännande har på ett redan ingånget mottagningsavtal får bedömas från fall till fall. Huvudregeln måste emellertid enligt regeringens mening vara att en återkallelse av ett godkännande för en forskningshuvudman inte ska inverka på redan ingångna mottagningsavtal, exempelvis i ett fall då gästforskaren endast har en kortare tid kvar av sitt forskningsarbete när forskningshuvudmannens godkännande har återkallats eller inte blivit förlängt. Det kan t.ex. tänkas att en forskningshuvudman vars godkännande blivit återkallat väljer att avbryta ett forskningsprojekt med en gästforskare. Detta medför, som anförts ovan i avsnitt 6.3.2, att mottagningsavtalet upphör att gälla. Enligt regeringens bedömning saknas det skäl att införa särskilda regler om verkan av en återkallelse eller att en ansökan om godkännande avslås. Ett godkännande ska också avslås eller återkallas, om det i mottagningsavtalet har lämnats vilseledande eller oriktiga uppgifter. Detta kan få till följd att mottagningsavtalet inte gäller avtalsrättsligt. Regeringen avser emellertid att följa den närmare utvecklingen i den berörda frågan.

6.4.2 Överklagande

Regeringens förslag: Beslut i ärenden om godkännande och återkallelse ska kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol av den som har ansökt om godkännande att ta emot gästforskare. Prövnings-tillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Utredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget. *Stockholms universitet* har avstyrkt förslaget med motiveringen att det inte finns något i direktivet som antyder att ett överklagande skulle vara möjligt. Universitetet har vidare hänvisat till att det i dag inte finns något liknande förfarande beträffande svenska universitet och högskolor som vägrats examinationsrätt och har ifrågasatt varför frågan om inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare i Sverige skulle behöva föranleda ett införande av en rätt att överklaga denna typ av beslut.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 6.1 i Europakonventionen ska var och en, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter, vara berättigad till en rättvis rättegång inför domstol. Europadomstolens tolkning av artikel 6 är dynamisk och tillämpningsområdet för artikeln har successivt utvidgats. Europadomstolen har i flera fall ansett artikel 6.1 vara tillämplig på förfaranden som avser rätten att bedriva ekonomisk verksamhet eller att få ett tillstånd som har betydelse för möjligheterna att bedriva sådan verksamhet. Fallen *H. mot Belgien* och *De Moor mot Belgien* gällde rätten att vinna inträde i en advokatorganisation medan fallet *W.R mot Österrike* gällde ett disciplinärt förfarande mot en advokat. Fallet *Pudas mot Sverige* rörde återkallelse av trafik-tillstånd. I samtliga nämnda avgöranden fann Europadomstolen att frågan rörde klagandens civila rättigheter, varför artikel 6.1 var tillämplig. Mot denna bakgrund delar regeringen utredningens

bedömning att beslut i ärenden om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare och återkallelse av sådana godkännanden ska kunna överklagas hos förvaltningsdomstol. Enligt regeringens förslag ska bestämmelsen utformas så att det uttryckligen framgår att även myndigheter har klagorätt.

Lagrådet har ifrågasatt den föreslagna utformningen av överklagandebestämmelsen och menar att det inte krävs någon särskild föreskrift om klagorätt för att en myndighet ska ha rätt att överklaga avslagsbeslut i fråga om godkännande som forskningshuvudman eller ett beslut om återkallelse av ett godkännande. Regeringen gör följande bedömning. En statlig myndighet får normalt inte utan uttryckligt författningsstöd överklaga ett beslut av en annan statlig myndighet. Skälet till detta är att statliga myndigheter tjänar samma övergripande intressen och att eventuella konflikter mellan sådana myndigheter i varje fall inte bör lösas av domstol. I vissa särskilda situationer har talerätt ändå ansetts föreligga utan författningsstöd. De situationer som nu är aktuella kan knappast anses vara exempel på detta. Eftersom utgångspunkten för regeringens förslag är att alla forskningshuvudmän ska behandlas lika även när det gäller talerätt, vidhåller regeringen därför att överklagandebestämmelsen bör utformas i enlighet med lagrådsremissen.

För prövning i kammarrätten ska det krävas prövningstillstånd. I övrigt följer handläggningen hos den beslutande myndigheten och de allmänna förvaltningsdomstolarna, tidsfrister för överklagande, m.m. av vad som är allmänt föreskrivet om förvaltningsärenden i förvaltningslagen (1986:223) och förvaltningsprocesslagen (1971:291). Som utredningen anfört är det sannolikt att förhållandevis få ärenden kommer att finnas hos den beslutande myndigheten och att det därför är troligt att dessa ärenden kommer att bli sällan förekommande i domstolarna. Ett beslut om att lämna ett godkännande för en forskningshuvudman att ta emot gästforskare är inte överklagbart, eftersom ett sådant beslut inte kan anses gå forskningshuvudmannen emot. De mål som kan bli aktuella är främst mål där en ansökan om godkännande har avslagits på grund av att sökanden inte anses vara en forskningshuvudman och mål där ett godkännande har återkallats. Om en förvaltningsdomstol i ett visst fall anser att ett yttrande bör inhämtas från en myndighet eller ett forskningsråd som har relevanta sakkunskaper beträffande begreppet forskning inom sitt respektive vetenskapsområde, ges en sådan möjlighet enligt förvaltningsprocesslagen. Exempelvis kan yttranden inhämtas från Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad.

6.5 Uppehållstillstånd för gästforskare

6.5.1 Bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter i fråga om uppehållstillstånd för forskning

Regeringens förslag: Ett bemyndigande som innebär att regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för forskning till en tredjelandsmedborgare och till medföljande familjemedlemmar till en sådan utlänning ska föras in i utlänningslagen (2005:716).

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Som framgått tidigare ska ett mottagningsavtal utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd. Regeringen har ovan i avsnitt 6.3. redovisat vilka uppgifter som ett mottagningsavtal måste innehålla och föreslagit att detta ska regleras i den föreslagna lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare. Bestämmelserna i den nya lagen föreslås gälla om vistelsen överstiger tre månader. Detta ska framgå av lagens inledande bestämmelse och definitionen av gästforskare. Enligt gästforskar-direktivet artikel 7 ska vissa villkor vara uppfyllda för att en gästforskare ska beviljas uppehållstillstånd. Kraven som anges där är att gästforskaren ska visa upp en giltig resehandling, ett undertecknat mottagningsavtal, vid behov uppvisa ett kostnadsåtagande från forskningshuvudmannen (se ovan avsnitt 6.4.1) och inte bedömas utgöra ett hot mot den allmänna ordningen och säkerheten eller folkhälsan.

Bestämmelser om uppehållstillstånd finns i 5. kap. utlänningslagen. För att genomföra gästforskar-direktivet i svensk rätt krävs närmare bestämmelser om uppehållstillstånd för en gästforskare och hans eller hennes medföljande familjemedlemmar. Bestämmelserna är på en sådan detaljnivå att det skulle onödigt tynga utlänningslagen att ta in dem där. Regeringen bedömer i stället att dessa bestämmelser bör tas in i förordning, vilket kräver ett bemyndigande för regeringen att meddela sådana föreskrifter. I 5 kap. 23 § utlänningslagen finns bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för studier eller besök, att en ansökan om uppehållstillstånd får bifallas om det följer av en överenskommelse med främmande stat samt om när uppehållstillstånd får ges till en tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat och till anhöriga till en sådan utlänningslag. Regeringen föreslår att ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för forskning till en tredjelandsmedborgare och till hans eller hennes familjemedlemmar förs in i den nu nämnda bestämmelsen.

Genomförandet av gästforskar-direktivet kan enligt regeringens bedömning även föranleda vissa ändringar avseende kravet på arbetstillstånd för gästforskare. Även dessa bestämmelser bör meddelas i förordning. I sammanhanget måste också beaktas att det inom Regeringskansliet för närvarande bereds förslag till nya regler om arbetskraftsinvandring till Sverige. Syftet är att genom ett effektivt system underlätta rekrytering av arbetskraft från tredje land.

6.5.2 Återkallelse av uppehållstillstånd för gästforskare

<p>Regeringens bedömning: Något behov av att införa ytterligare bestämmelser om återkallelse av uppehållstillstånd finns inte.</p>

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning. Prop. 2007/08:74

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte särskilt uttalat sig i frågan.

Skälen för regeringens bedömning

Objektiv återkallelsegrund

Enligt gästforscardirektivets artikel 10.1 får medlemsstaterna återkalla eller vägra att förlänga ett uppehållstillstånd, om det har erhållits på falska grunder eller om det visar sig att innehavaren inte uppfyllde eller inte längre uppfyller villkoren för inresa och vistelse eller att syftet med innehavarens vistelse är ett annat än det för vilket inresa och vistelse beviljades. Enligt 7 kap. 1 § utlänningslagen kan visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd återkallas för en utlänning som medvetet har lämnat oriktiga uppgifter eller medvetet har förtigt omständigheter, som varit av betydelse för att få tillståndet. Om personen i fråga vistats i Sverige i mer än fyra år med uppehållstillstånd, får detta tillstånd dock endast återkallas om det föreligger synnerliga skäl. De tillstånd som nämns i 7 kap. 1 § utlänningslagen får enligt 7 kap. 2 § samma lag också återkallas, om det föreligger särskilda skäl, men denna bestämmelse är bara tillämplig innan utlänningslagen har rest in i Sverige. Ett uppehållstillstånd kan enligt gällande ordning inte återkallas sedan utlänningslagen rest in i landet utan tungt vägande skäl, och hänsyn ska i dessa fall tas till utlänningsansknypning till Sverige och vistelsens längd m.m. Enligt 7 kap. 3 § första punkten utlänningslagen gäller att ett uppehållstillstånd får återkallas för en utlänning som rest in och som bedriver verksamhet utan arbetstillstånd där sådant tillstånd krävs. Återkallelse får dock inte ske, om utlänningslagen vistats här i mer än tre år. Anknypning till svenska samhället och andra skäl som talar emot en återkallelse ska också beaktas. Villkoren för återkallelse av uppehållstillstånd i svensk rätt bedöms i stora drag överensstämma med gästforscardirektivets bestämmelser. En viktig skillnad är dock den s.k. objektiva återkallelsegrunden i artikel 10.1 i gästforscardirektivet. Återkallelsemöjligheten är oberoende av subjektiva faktorer som eventuell avsikt att vilseleda eller ens vetskap hos innehavaren om att de objektiva förutsättningarna har brutit.

Genom gästforscardirektivet breddas nu kretsen av personer som bereds möjlighet att komma hit som forskare. Ambitionen är att närvaron av forskare ska öka totalt inom gemenskapen. Regeringen ser inte någon överhängande fara för att denna möjlighet till uppehållstillstånd ska komma att bli föremål för missbruk. Det nya godkännandesförfarandet som krävs för att få ta hit gästforskare kommer dessutom att utgöra en extra garanti mot missbruk. De grunder som i dag finns till förfogande för att återkalla uppehållstillstånd är inte identiska med dem som återfinns i gästforscardirektivet. Prövningen om det finns grund för återkallelse av uppehållstillstånd som i dag ska göras av Migrationsverket är mer nyanserad och tar större hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet jämfört med den objektiva återkallelsegrund som gästforscardirektivet erbjuder. Det förhållandet att lagstiftaren valt att låta

omständigheter i det enskilda fallet beaktas bör inte anses innebära att den svenska regleringen står i strid med gästforskardirektivet, eftersom bestämmelsen där är fakultativ. Genomförandet av direktivet bör därmed inte föranleda någon ändring i utlänningslagens bestämmelser om återkallelse av uppehållstillstånd.

Bedömningen i denna del har också betydelse i förhållande till den fakultativa regeln i artikel 5.7 gästforskardirektivet. Enligt den bestämmelsen får medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning besluta om följderna av att ett godkännande för en forskningshuvudman har återkallats eller en vägran att förlänga ett godkännande (se avsnitt 6.4.1) och hur detta påverkar de berörda gästforskarnas uppehållstillstånd. I avsnitt 6.3.2. föreslås att en forskningshuvudman ska vara skyldig att underrätta Migrationsverket om varje omständighet som kan hindra att mottagningsavtalet fullföljs. En återkallelse av ett godkännande för forskningshuvudmannen under ett pågående forskningsprojekt får anses vara en sådan omständighet som objektivt sett innebär en underrättelseplikt för forskningshuvudmannen. Även den myndighet som ska pröva frågor om godkännande för en forskningshuvudman att ta emot gästforskare bör underrätta Migrationsverket om beslut att avslå en ansökan om att förlänga ett godkännande eller återkalla ett godkännande. Bestämmelser om sådan samverkan mellan myndigheterna bör tas in i förordning. I övrigt bedömer regeringen att artikel 5.7 i gästforskardirektivet inte bör föranleda någon ändring i utlänningslagens bestämmelser om återkallande av uppehållstillstånd.

Återkallelse av hänsyn till allmän ordning och säkerhet samt folkhälsan

Gästforskardirektivet föreskriver i artikel 10.2 att medlemsstaterna får återkalla ett uppehållstillstånd av hänsyn till allmän ordning och säkerhet eller till folkhälsan. Enligt gällande rätt kan uppehållstillstånd för en person som rest in i landet återkallas, om det kan antas att utlänningsen kommer att bedriva sabotage, spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet. Återkallelse får också ske, om han eller hon finns upptagen på spärrikliten i Schengens Informationssystem (SIS) eller om beslut om avvisning eller utvisning meddelats inom gemenskapen, Island, Norge eller Schweiz som är grundat på att det finns ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen eller inre säkerheten (7 kap. 3, 5 och 6 §§ utlänningslagen). Enligt regeringens mening finns det inte något behov av att ändra aktuella grunder. Att en person anses vara ett hot mot allmän ordning och säkerhet eller mot folkhälsan bör i stället beaktas vid en ansökan om uppehållstillstånd.

6.6 Likabehandling

6.6.1 Allmänna utgångspunkter

Av artikel 12 i gästforskardirektivet framgår att innehavaren av ett uppehållstillstånd ska likabehandlas med landets medborgare när det gäller erkännanden av examensbevis, arbets-, löne- och uppsägningsvillkor, skatteförmåner samt tillgång till varor och tjänster. Vidare ska likabe-

handling med landets medborgare gälla i fråga om socialförsäkrings-, arbetslöshets- samt hälso- och sjukvårdsförmåner. Regeringen bedömer att genomförandet av gästforskardirektivets bestämmelser om likabehandling kräver författningsändringar endast i fråga om rätten till sjuk- eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning och rätten till studie- eller aktivitetshjälp i form av studiebidrag och extra tillägg.

6.6.2 Sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning

Regeringens förslag: En gästforskare som avses i lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning och en tredjelandsmedborgare som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning ska, när det gäller beräkning av försäkringstid för sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, likställas med en svensk medborgare. Detta ska även gälla gästforskarens och tredjelandsmedborgarens familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget. *Försäkringskassan*, som har tillstyrkt förslaget, instämmer dock i utredningens kommentar att frågan om att helt slopa medborgarskapskravet i 9 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring bör utredas vidare.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 12 c) i gästforskar- direktivet ska gästforskare och deras familjemedlemmar åtnjuta likabehandling i fråga om socialförsäkrings-, arbetslöshets- och hälso- och sjukvårdsförmåner. Likabehandlingen avser de grenar av social trygghet som anges i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen.

I och med Sveriges inträde i EES och senare EU har en anpassning till EG-rätten skett på så sätt att lagstiftningen numera är neutral i förhållande till medborgarskap. På ett område görs det emellertid fortfarande en åtskillnad på svenska och utländska medborgare i socialförsäkringslagstiftningen. I 9 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring finns det ett krav på viss bosättningstid i Sverige vid beräkning av försäkringstid för rätt till sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning för dem vars försäkringsfall inträffat innan det år de fyllde 18 år.

Sjuk- och aktivitetsersättning infördes 2003 och ingår i sjukförsäkringen. Förmånerna ersatte förtidspension och sjukbidrag som var en del av pensionssystemet innan det reformerades. Sjukersättningen lämnas till försäkrade i åldrarna 30–64 år, medan aktivitetsersättningen ges till försäkrade mellan 19 och 29 år. Förmånen består av dels en inkomstrelaterad del, dels en garantidel som är en bosättningsbaserad försäkring. Garantidelen (sjuk- eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning) utges till försäkrade som saknar eller har låg inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning. Rätten till garantiersättning och dess storlek är

beroende av försäkringstid. Det krävs minst tre års försäkringstid i Sverige. Den som har kortare försäkringstid än 40 år får förmånen utbetald i förhållande till antalet försäkringsår.

För att en person ska ha rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning krävs normalt att personen ska vara försäkrad både vid försäkringsfallet och senare. Personer som bosätter sig i Sverige efter det att de blivit arbetsoförmögna på grund av sjukdom eller funktionshinder har alltså inte rätt till garantiersättning. Undantag från kravet på att vara försäkrad vid försäkringsfallet görs enligt 9 kap. 7 § lagen om allmän försäkring för personer vars försäkringsfall har inträffat innan det år de fyllde 18 år. Anledningen till att en särskild beräkningsmetod används för denna grupp är att grundregeln annars skulle innebära för stora begränsningar för dessa personer att tillgodoräkna sig försäkringstid. Undantaget gäller emellertid olika för svenska och utländska medborgare. För att undantagsregeln ska tillämpas på utländska medborgare, måste de ha varit bosatta i Sverige i minst fem år.

Regeringen har bedömt att kravet på likabehandling inte kan uppfyllas när det gäller tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatt och som inte uppfyller kravet på fem års bosättning enligt lagen om allmän försäkring eller som omfattas av förordningen (EEG) nr 1408/71 om samordning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen (prop. 2005/06:159 s. 29 ff.). För att lösa detta har en ändring genomförts i juli 2006 av 9 kap. 7 § lagen om allmän försäkring som innebär att en utländsk medborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat med uppehållstillstånd i Sverige ska likställas med en svensk medborgare när det gäller försäkringstid för garantiersättning när försäkringsfallet har inträffat innan det år han eller hon fyllde 18 år. Denna ändring täcker inte nu aktuellt krav på samma behandling av gästforskare och deras familjemedlemmar som svenska medborgare när det gäller socialförsäkringsförmåner. Enligt Försäkringskassan är det mycket få personer som har ett fastställt försäkringsfall före 18 års ålder. Lagtekniskt sett skulle man med fördel kunna lösa den här frågan genom att slopa medborgarskapskravet helt. En sådan lösning skulle medföra enklare regeltillämpning för Försäkringskassan och stämma bättre överens med den medborgarskapsneutralitet som i övrigt finns i den svenska socialförsäkringslagstiftningen. Ändringen skulle innebära att fler än de personer som omfattas av gästforskardirektivet kan komma att omfattas av undantagsregeln. Eftersom en justering i lagen tidigare gjorts av hänsyn till personer som omfattas av gemenskapsrätten, skulle man också kunna tänka sig att formulera en generell bestämmelse som utvisar att personer med rätt till förmåner enligt EG-rätten ska ha samma behandling som svenska medborgare. Konsekvenserna av sådana bestämmelser måste emellertid utredas och analyseras ytterligare. För att genomföra gästforskardirektivet är det tillräckligt att bestämmelser tas in endast för tredjelandsmedborgare som har uppehållstillstånd för forskning. En ändring av 9 kap. 7 § lagen om allmän försäkring motsvarande den som införts för kategorin ”varaktigt bosatta” föreslås således för gästforskare som är tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning samt deras familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Med beaktande av *Lagrådets* yttrande har bestämmelsen justerats i enlighet med *Lagrådets* förslag så att det tydligt framgår att undantagsregeln gäller en gästforskare som avses i den föreslagna lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning och en sådan gästforskares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige. Vidare ska i överensstämmelse med vad *Lagrådet* anfört även en tredjelandsmedborgare som avses i 2 § den nya lagen och som före lagens ikraftträdande har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och en sådan tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige jämföras med en svensk medborgare i detta avseende. Detta föreslås dock regleras i en ikraftträdandebestämmelse.

6.6.3 Studiestöd

Regeringens förslag: Gästforskare som avses i lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning och tredjelandsmedborgare som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och som kan härleda rättigheter i fråga om familjeförmåner från EG-rätten ska, när det gäller rätt till studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg, jämföras med svenska medborgare. Detta ska även gälla sådana gästforskare och tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige. Studiestödslagen (1999:1395) ska ändras i enlighet med detta.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget. *Centrala studiestödsnämnden (CSN)* ser positivt på de föreslagna förändringarna. Myndigheten anser dock att utformningen av lagbestämmelsen är något otydlig vad gäller vilka forskare som ska omfattas av bestämmelsen.

Skälen för regeringens förslag: De svenska studiestödsförfattningarna bygger i stor utsträckning på bestämmelser om medborgarskap och att det finns en åtskillnad mellan svenska och utländska medborgare. Vissa grupper av utländska medborgare jämföras dock med svenska medborgare, om de kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från EG-rätten. Det rör sig om migrerande arbetstagare från en annan EU-stat eller EES-stat och deras familjemedlemmar, unionsmedborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige och tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatta i Sverige.

Enligt artikel 12 c) i gästforskardirektivet har som tidigare redovisats innehavaren av ett uppehållstillstånd rätt till samma behandling som landets egna medborgare när det gäller de grenar av social trygghet som anges i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare och deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. I

förordning 1408/71 räknas familjeförmåner upp som en av grenarna av social trygghet. Studiehjälp enligt studiestödslagen (1999:1395) i form av studiebidrag och extra tillägg är sådana familjeförmåner som omfattas av nämnda förordning.

Utredningen har föreslagit att forskare och deras familjemedlemmar ska jämföras med svenska medborgare i fråga om rätt till de delar av studiestödet som betraktas som familjeförmåner enligt rådets förordning (EEG) nr 1408/71. Regeringen delar denna bedömning. Studiestödslagen ska därför ändras så att även gästforskare som avses i gästforskar-direktivet med uppehållstillstånd i Sverige för forskning och deras familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige ska jämföras med svenska medborgare. Gästforskare och deras familjemedlemmar ska dock jämföras endast vad gäller rätt till studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg. För andra former av studiestöd ska samma villkor gälla som för utländska medborgare i övrigt. *CSN* har påpekat att utredningens lagförslag vad gäller 1 kap. 7 § studiestödslagen är något oklart formulerat, eftersom bestämmelsen endast avses omfatta forskare som är tredjelandsmedborgare. Regeringen instämmer i myndighetens bedömning. Mot den bakgrunden, och med beaktande av att *Lagrådet* efterlyst ett klargörande av vilka utländska medborgare som ska omfattas av bestämmelsen, föreslår regeringen att det klart ska framgå att endast gästforskare som avses i den nya lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning och sådana gästforskares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige ska omfattas av bestämmelsen. I överensstämmelse med vad *Lagrådet* anfört i fråga om förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring bör det också förtydligas att även sådana tredjelandsmedborgare som avses i den nya lagen och som före lagens ikraftträdande har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och sådana tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige ska jämföras med svenska medborgare i detta avseende. Detta föreslås dock regleras i en ikraftträdandebestämmelse. Vidare anser regeringen att förslaget bör förtydligas så att det direkt av lagen framgår att forskaren endast ska jämföras när det gäller de delar av studiestödssystemet som utgör familjeförmåner, dvs. studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg. Bestämmelserna i studiestödslagen ska ändras i enlighet med detta.

I studiestödslagen föreslås också att det föreskrivs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna.

7 Genomförande och konsekvenser

7.1 Ikraftträdande

<p>Regeringens förslag: Lagen och författningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2008.</p>

Lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare ska inte tillämpas på tredjelandsmedborgare som har beviljats uppehållstillstånd för forskning före ikraftträdandet.

De nya bestämmelserna i lagen om allmän försäkring och studiestödslagen ska tillämpas även på tredjelandsmedborgare som avses i 2 § lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare och som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning samt deras familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 17 i gästforskardirektivet framgår att medlemsstaterna ska ha satt ikraft de bestämmelser som är nödvändiga för att följa direktivet senast oktober 2007. Med avvikelse från direktivets villkor för forskarens inresa och vistelse behöver inte medlemsstaterna vara skyldiga att utfärda tillstånd enligt direktivet i form av uppehållstillstånd under en period på upp till två år efter ovan angiven dag. De författningsförslag som lagts fram föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

De forskningshuvudmän som redan har verksamma tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd för forskning hos sig ska inte behöva ansöka om godkännande eller ingå mottagningsavtal för att redan beviljade uppehållstillstånd fortfarande ska vara giltiga. Den föreslagna lagen ska därför inte tillämpas på tredjelandsmedborgare som har beviljats uppehållstillstånd för forskning före ikraftträdandet.

De nya bestämmelserna i lagen om allmän försäkring och studiestödslagen ska tillämpas även på tredjelandsmedborgare som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och på deras familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige, se också avsnitt 6.6.2 och 6.6.3 ovan.

7.2 Konsekvenser

7.2.1 Forskningshuvudmän

Genomförandet av gästforskardirektivet, och då främst godkännandeförfarandet, medför en marginellt ökad arbetsbelastning hos forskningshuvudmännen för att de ska kunna anlita gästforskare i sin verksamhet. De uppgifter som forskningshuvudmännen ska kontrollera innan de ingår mottagningsavtal bör vara uppgifter som normalt behandlas inom ramen för ett anställningsförfarande. Sammantaget bör det nya förfarandet med godkännande, ingående av mottagningsavtal och gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd inte medföra någon större förändring för forskningshuvudmännen jämfört med nuvarande regler.

En offentlig lista på godkända forskningshuvudmän kommer att hållas tillgänglig av den myndighet som ska pröva frågor om godkännande. När kännedomen om detta verktyg för arbetssökande ökar internationellt kommer sannolikt antalet utländska arbetssökande att tillta. Det ändrade kravet på relevant utbildning för gästforskare kan också medföra ett ökat utbud av arbetssökande.

Genomförandet innebär bl.a. att kretsen av behöriga gästforskare kommer att utvidgas. Fler personer blir alltså kvalificerade att komma hit för forskning. Sverige har en hög aktivitet när det gäller forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) och bör vara attraktivt för många utländska forskare att vara verksamma i. På sikt kan man förvänta sig att fler högskoleutbildade utlänningar aktivt söker arbete i Sverige jämfört med i dag. Detta förutsätter dock att det finns en efterfrågan av sådana tjänster på arbetsmarknaden. En sannolik effekt är att den svenska arbetsmarknaden inom FoU-sektorerna blir mer konkurrensutsatt än i dag.

Det går för närvarande bara att göra grova uppskattningar om i vilken omfattning förslaget kommer att medföra en ökad närvaro av utländska gästforskare och deras medföljande familjemedlemmar i landet. För närvarande beviljas nya uppehållstillstånd till cirka 400 gästforskare per år. Fördelar man rent matematiskt gemenskapens målsättning med antalet medlemsländer som antagit direktivet talar man om en ökning för Sveriges del med drygt 30 000 gästforskare. Fördelar man det på Sveriges andel av befolkningen inom EU handlar det om ökning med 13 000 gästforskare.

En så stor ökad närvaro bedöms för närvarande inte som sannolik. Givet en normal efterfrågan på arbetskraft på den svenska arbetsmarknaden är en långsam, gradvis ökning av närvaro rimlig att anta.

Fler gästforskare innebär också en ökad närvaro av medföljande familjemedlemmar. Detta accentuerar behovet av åtgärder för att införliva dem i samhällslivet. Det ställer t.ex. krav på att upprätthålla en god nivå på vuxenutbildning i svenska. Än viktigare är att arbetsmarknaden kan ta tillvara den kompetens som familjemedlemmarna har att tillföra.

7.2.3 Konsekvenser för statsbudgeten

Intäkter och utgifter

Genomförandet av direktivet bedöms innebära en långsam och gradvis ökad närvaro av gästforskare och medföljande familjemedlemmar. Eftersom gästforskarna både arbetar och vistas här kommer de att bidra till den offentliga sektorn genom intäkter i form av direkta och indirekta skatter samt socialförsäkringsavgifter. Gästforskarna och deras familjemedlemmar är i stor utsträckning berättigade till samma förmåner som personer som redan är bosatta här. Deras närvaro kommer således att föranleda offentliga utgifter av vitt skilda slag. De samlade statsfinansiella effekterna av denna närvaro är mycket svåra att uppskatta, eftersom ett flertal parametrar påverkar utfallet.

På ett par års sikt bedöms förslaget inte medföra någon väsentligt förändrad migration av utländska gästforskare jämfört med i dag. Genomförandet av direktivet i det kortare perspektivet bör således inte medföra annat än ytterst marginella statsfinansiella effekter.

Det nya godkännandesförfarandet innebär att en ny måltyp införlivas i förvaltningsdomstolarnas verksamhet. Regeringen bedömer att mål av den här arten kommer att bli sällan förekommande. Kostnader som kan förväntas uppkomma är så begränsade att förvaltningsdomstolarna bör kunna hantera dessa inom ramen för befintliga resurser.

Beslut om uppehållstillstånd får redan i dag överklagas till migrationsdomstolarna. Detta förslag medför inte någon förändring som motiverar ökade anslag för migrationsdomstolarnas verksamhet.

Migrationsverket och utlandsmyndigheterna

Forskningshuvudmannens ökade ansvar att kontrollera uppgifterna i mottagningsavtalet bör leda till att handläggningen hos Migrationsverket och de svenska utlandsmyndigheterna blir enklare och går snabbare. Samtidigt finns det en ambition och en förväntan inom EU att fler gästforskare kommer att söka sig hit. Sammantaget bedömer regeringen att kostnaderna för denna handläggning på sikt kommer att ligga på en oförändrad nivå. Genomförandet innebär också att Centrala studiestödsnämnden och Försäkringskassan kan behöva inhämta information hos Migrationsverket i sin handläggning av vissa ärenden. Merkostnaderna som kan förväntas uppkomma för denna administration bedöms vara så begränsade att det inte är motiverat att anvisa någon särskild finansiering.

Myndigheten som ska pröva frågor om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare

Av utredningen framgår att Verket för innovationssystem fått uppdraget att beräkna kostnaderna för att inrätta och årligen hantera godkännandesförfarandet. Inrättandefasen beräknades ta 213 arbetstimmar i anspråk, varav 80 timmar avsåg konsultarbete till en kostnad om cirka 108 000 kronor. Det årligen återkommande arbetet beräknades ta 142 arbetstimmar i anspråk till en kostnad om cirka 52 000 konor. I kostnaderna har beaktats arvoden, lön, socialavgifter och lågt räknade s.k. overheadkostnader. Utredningen bedömde att beräkningarna var väl avvägda. Det är nya arbetsuppgifter som tillskrivs den myndighet som ska pröva frågor om godkännande och det kan därför enligt regeringens mening övervägas behovet av ökade anslag. De merkostnader som uppkommer bedöms emellertid vara så begränsade att de bör kunna hanteras inom ramen för myndighetens befintliga resurser.

Sjuk- och aktivitetsersättning

En undersökning utförd av Försäkringskassan för tiden 2003 – våren 2006 visar att 13 av 312 personer fick avslag på sina ansökningar om sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning på grund av att femårskravet inte var uppfyllt. Av de 13 personerna var det två som inte uppbar någon annan ersättning från Försäkringskassan. Övriga personer fick olika ersättningar i form av assistansersättning, handikappersättning,

sjukersättning, bostadsbidrag och bostadstillägg. Undersökningen tyder på att flertalet personer som nekas sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning på denna grund beviljas andra försäkringsförmåner. Det får ses som troligt att vissa också uppbär försörjningsstöd. Förslaget om att en gästforskare som är tredjelandsmedborgare och medföljande familjemedlemmar ska likställas med svenska medborgare vid beräkning av försäkringstid för sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning bör därför inte medföra några ökade kostnader.

En successiv ökning av antalet medföljande familjemedlemmar kan dock innebära att fler kan bli berättigade till sjuk- och aktivitetsersättning i form av garantiersättning. Försäkringskassans undersökning ställt i relation till antalet gästforskare och medföljande familjemedlemmar visar att det är endast bör vara fråga om enstaka personer blir berättigade till sådan ersättning. Merkostnaderna som kan förväntas uppkomma är så begränsade att det inte är motiverat att nu anvisa någon särskild finansiering för genomförandet. Berörd myndighet bör kunna hantera eventuella merkostnader inom ramen för befintliga resurser.

Studiestöd

Studiehjälpen är rättighetsstyrd. Det innebär att utgifterna till stor del är beroende av antalet studerande i utbildningar som berättigar till stöd och de studerandes benägenhet att utnyttja stödet.

Förslaget innebär att den grupp av utländska medborgare som i studiestödshänseende ska jämföras med svenska medborgare vidgas. Gästforskare som avses i den nya lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning och tredjelandsmedborgare som avses i den lagen och som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning ska fortsättningsvis jämföras med svenska medborgare vad gäller rätt till studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg. Detsamma ska gälla för sådana gästforskare och tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Om antalet gästforskare som kommer till Sverige fortsättningsvis håller sig på ungefär samma nivå som i dag beräknas lagförslagets ekonomiska konsekvenser för staten bli begränsade. Centrala studiestödsnämnden har i sitt remissvar beräknat ett ökat utflöde av studiehjälp i form av studiebidrag på cirka 500 000 kronor per läsår med anledning av förslaget. Beräkningen utgår från att det liksom i dag årligen kommer cirka 500 gästforskare till Sverige. Studiebidrag lämnas endast till personer mellan 16–20 år och det är därmed barn till gästforskare som kan komma i fråga för studiebidrag. Enligt Statistiska centralbyrån har cirka 55 procent av gästforskarna barn. De flesta har enbart ett barn medan cirka fyra procent har fler än ett barn. Om åldersspannet 1–20 år är jämnt fördelat bland dessa barn, kan ungefär en femtedel, cirka 50 barn, komma i fråga för studiebidrag. Centrala studiestödsnämnden menar att extra tillägg i princip inte borde bli aktuellt att lämna då gästforskare i de flesta fall får antas ha inkomster som överstiger gränsen för rätt till extra tillägg.

I det fall antalet gästforskare som kommer till Sverige ökar med anledning av införandet av gästforskardirektivet kan utflödet bli större. För CSN:s del innebär förslaget en viss ökad administration och myndigheten har beräknat kostnaden för detta till cirka 11 000 kronor per läsår. Dessutom tillkommer vissa utvecklingskostnader. Regeringen bedömer dock att dessa kostnader är så begränsade att det inte är motiverat att anvisa någon särskild finansiering. Myndigheten bör kunna hantera kostnaderna inom ramen för sina befintliga resurser.

8.1 Förslaget till lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare

Lagen, som är *ny*, är en del av genomförandet av rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (gästforskar-direktivet). I gästforskar-direktivet anges villkoren för inresa och vistelse i medlemsstaterna för forskare från tredjeländer som avser att under mer än tre månader genomföra ett forskningsprojekt inom ramen för ett mottagningsavtal med ett forskningsorgan (artikel 1).

Inledande bestämmelser**1 §**

Paragrafen anger lagens innehåll och övergripande syfte. Vidare klargörs i paragrafen att lagen inte ska tillämpas om gästforskaren kommer att vara verksam här i landet under en kortare tid än tre månader. Begreppen tredjelandsmedborgare, forskningshuvudman och gästforskare definieras i 2 §.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.2.1.

2 §

I paragrafen definieras vissa grundläggande begrepp som används i lagen.

Med *tredjelandsmedborgare* avses en utlänning som inte är medborgare i en EU-stat, i en annan EES-stat eller i Schweiz. Motsvarande definition finns i 1 kap. 3 c § utlänningslagen (2005:716).

Med *forskningshuvudman* avses den statliga myndighet, fysiska eller juridiska person i vars verksamhet forskning utförs. Inom staten utförs forskning främst vid universitet och högskolor, men även vid vissa andra myndigheter som t.ex. Brottsförebyggande rådet och Socialstyrelsen. Inom myndigheter får myndigheten själv bestämma enligt interna arbets- och delegationsordningar vem som är behörig att företräda myndigheten. Kommuner och landsting kan vara forskningshuvudmän i lagens mening. De avgör själva hur behörigheten ska delegeras inom den egna organisationen, vilket även privaträttsliga juridiska personer har att göra. Oavsett vem som finansierar forskningen är det den inom vars verksamhet forskningen utförs som är att betrakta som forskningshuvudman i lagens mening. Vid uppdragsforskning är det den som ska utföra forskningen, alltså uppdragstagaren och inte uppdragsgivaren, som är forskningshuvudman. Genom definitionen klargörs att en förutsättning för att en sökande ska kunna ges ett godkännande enligt 4 § är att det i verksamheten utförs forskning. I artikel 2 i gästforskar-direktivet definieras forskning som skapande arbete som bedrivs systematiskt för att höja den totala kunskapsnivån, bl.a. kunskap om människan, kulturen och samhället, samt användning av dessa kunskaper för nya

tillämpningar. Definitionen är direkt hämtad från OECD:s internationella standard för begreppet forskning och utveckling (FoU).⁷ Samlingsbegreppet FoU är således synonymt med definitionen av forskning i gästforskardirektivet. FoU är också ett allmänt vedertaget begrepp som används i den nationella regleringen i övrigt.

I gästforskardirektivets artikel 2 d) definieras *forskare* som en tredjelandsmedborgare med lämplig högskoleexamen som ger tillträde till doktorandutbildning som väljs ut av en forskningshuvudman för att genomföra ett forskningsprojekt. Lagens definition av *gästforskare* motsvarar gästforskardirektivets definition, vilket innebär att personkretsen forskare utvidgas från vad som gäller enligt nuvarande praxis vid internationellt utbyte som innebär att de forskare som ges uppehålls- och arbetstillstånd inom ramen för internationellt utbyte ska ha doktorsexamen. Av paragrafen följer att det är tillräckligt att vara behörig att påbörja högskoleutbildning på forskarnivå för att kategoriseras som gästforskare. Även gästforskare som är egenföretagare eller som kommer till Sverige på stipendier ska omfattas av lagen, om inte ansökan kan kategoriseras som studier. I definitionen av gästforskare ligger dessutom att tredjelandsmedborgare ska utföra forskning under en längre tid än tre månader för att lagen ska vara tillämplig. Detta klargörs även i 1 §.

Vissa personkategorier av gästforskare undantas från lagens tillämpningsområde. Detta framgår av 3 §.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.2.1.

Undantag från lagens tillämpningsområde

3 §

Av paragrafen framgår att lagens bestämmelser om gästforskare inte är tillämpliga på vissa kategorier av tredjelandsmedborgare. Undantagen följer av att gästforskardirektivet enligt artikel 3 inte är tillämpligt på alla tredjelandsmedborgare.

I *första* och *andra punkterna* preciseras att bestämmelserna om gästforskare inte ska tillämpas på tredjelandsmedborgare som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716) eller skyddsbehövande i övrigt enligt 4 kap. 2 § samma lag eller som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. utlänningslagen. I första punkten hänvisas till motsvarande äldre bestämmelser för att den som har ansökt enligt bestämmelserna i den upphävda utlänningslagen (1989:529) också ska omfattas av undantagen. Enligt *tredje punkten* är lagen inte heller tillämplig på tredjelandsmedborgare som har ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut som inte kan verkställas.

⁷ "Research and experimental development (R&D) comprise creative work undertaken on systematic basis in order to increase the stock of knowledge, including knowledge of man, culture and society, and the use of this stock of knowledge to devise new applications." Frascati Manual 2002 – Proposed Standards Practice for Surveys on Research and Experimental Development, OECD 2002, s. 30.

Undantagna är vidare enligt *fjärde punkten* studerande i den mening som avses i studerandedirektivet 2004/114/EG⁸ som omfattar även dem som ansöker om inresa i syfte att bedriva forskning uteslutande inom ramen för högskoleutbildning och därigenom få en doktorsexamen. De närmare kriterierna för när uppehållstillstånd för sådana studier kan beviljas finns i 4 kap. 5 § utlänningsförordningen (2006:97).

Av *femte punkten* framgår slutligen att lagen inte ska tillämpas på en gästforskare som har lånats ut av en forskningshuvudman i en annan EU-stat.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.2.1.

Godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare

4 §

Av *första och tredje stycket* framgår att en forskningshuvudman som avser att ta emot gästforskare ska ansöka om godkännande för detta ändamål hos den myndighet som regeringen beslutar. Prövningen av ett godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare avser inte innehållet och kvaliteten i forskningsverksamheten utan är närmast av formell natur, dvs. den som utför forskning i sin verksamhet ska ges ett godkännande att ta emot en gästforskare. I första stycket klargörs att en grundförutsättning för ett godkännande är att den som ansöker om godkännande är att betrakta som forskningshuvudman. Vad som avses med forskningshuvudman definieras i 2 §. I normalfallet bör det krävas att forskningshuvudmannen aktivt bedriver forskning. Kortare avbrott på grund av t.ex. planeringsarbete mellan olika forskningsprojekt ska emellertid inte medföra att utförandet av forskning i verksamheten inte anses vara tillräckligt aktivt. Det kan också förekomma att exempelvis ett organ som normalt inte bedriver forskning avser att påbörja ett forskningsprojekt med anställda gästforskare. Om det vid ansökningstillfället kan visas att organet har kommit så pass långt i sin planering av forskningsverksamheten att t.ex. finansieringen är avklarad, bör organet kunna anses vara en forskningshuvudman i lagens mening. Det ankommer på den myndighet som ska besluta om godkännande att göra en bedömning i det enskilda fallet om kravet på att det i sökandens verksamhet ska bedrivas forskning är uppfyllt.

I *andra stycket* anges att en ansökan om godkännande får avslås, om forskningshuvudmannen tidigare har godkänts på grundval av lämnade osanna uppgifter eller har medverkat till att det i ett mottagningsavtal angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter. Samma grunder utgör skäl för den beslutande myndigheten att återkalla ett godkännande enligt 9 §. Grunderna behandlas närmare i kommentaren till denna paragraf. Vad som avses med mottagningsavtal anges i 6 §.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.2.1.

⁸ Rådets direktiv 2004/114/EG av den 13 december 2004 om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärarbete.

5 §

I paragrafen regleras giltighetstiden för ett beviljat godkännande. Något behov finns inte för att kontinuerligt ompröva godkännanden för de forskningshuvudmän som har en skyldighet att bedriva forskning enligt lag, förordning eller avtal med staten. Detsamma gäller även kommuner, landsting och privata väletablerade forskningsinstitut och företag. Sådana forskningshuvudmäns godkännande bör därför i normalfallet gälla tills vidare. För nybildade eller mindre institut och företag där längden på forskningsaktiviteterna är svårare att förutse kan godkännande i stället medges för en bestämd tid av minst fem år. Det ankommer på beslutande myndighet att göra en bedömning i det enskilda fallet om ett godkännande ska gälla i fem år eller tills vidare. I det fall en ansökan om ett godkännande avser en kortare tid än fem år, ska giltigheten av beslutet begränsas till den sökta tiden. Ansökan om godkännande kan t.ex. avse ett specifikt forskningsprojekt som pågår under en begränsad tid.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.2.2.

Mottagningsavtal**6 §**

Paragrafen preciserar vad som i 1 § har angetts vara lagens innehåll och syfte. Genomförandet av gästforskardirektivet innebär ett delvis nytt förfarande för gästforskare som ansöker om inresa och vistelse i Sverige. Som ett första steg i detta förfarande ska varje forskningshuvudman som vill ta emot en gästforskare vara godkänd för detta ändamål av behörig myndighet. Frågor om godkännande regleras i 4 och 5 §§. Den godkände forskningshuvudmannen ska i ett andra steg ingå ett mottagningsavtal med gästforskaren. Paragrafen anger vad parternas åtaganden innebär, nämligen att ett mottagningsavtal ska ingås mellan forskningshuvudmannen och gästforskaren och vad parterna åtar sig att uppfylla. Övriga uppgifter som ska anges i mottagningsavtalet regleras i 7 §. Slutligen innehåller paragrafen ett förtydligande att ett mottagningsavtal ska utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd. Detta gäller oavsett om forskningen ska utföras genom t.ex. anställning, stipendieforskning som inte utgör sådana studier som avses i 3 § 4 eller egen verksamhet. Bestämmelser om uppehållstillstånd finns i utlänningslagen (2005:716) och utlänningsförordningen (2006:97).

Av lagens konstruktion framgår att om gästforskarens vistelse i forskningssyfte i Sverige överstiger tre månader ska gästforskaren ingå ett mottagningsavtal med forskningshuvudmannen här även om inresa sker från annan medlemsstat där gästforskaren vistas med stöd av uppehållstillstånd för forskning i den medlemsstaten (jfr artikel 13.3. i gästforskardirektivet).

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.3.1.

7 §

Paragrafens *första stycke* reglerar närmare vilka uppgifter som ska anges i mottagningsavtalet. I överensstämmelse med vad som följer av gästforskardirektivet anges i lagen att mottagningsavtalet ska innehålla uppgifter om syftet med den planerade forskningen, forskningsprojektets

längd, den finansiering som behövs för att genomföra forskningsprojektet, gästforskarens kvalifikationer i förhållande till forskningens syfte och gästforskarens arbetsvillkor och övriga rättsliga förhållanden mellan gästforskaren och forskningshuvudmannen.

För att en tredjelandsmedborgare ska kunna kategoriseras som gästforskare krävs, som framgår av definitionen i 2 §, att gästforskaren är behörig att påbörja högskoleutbildning på forskarnivå. I detta ligger att gästforskaren ska ha en examen som ger en sådan behörighet eller på något annat sätt förvärvat motsvarande kunskaper. Av 7 § första stycket 2 följer dessutom att examen eller motsvarande kunskaper också ska vara relevant i förhållande till forskningsuppdraget.

Enligt *andra stycket* ska det av mottagningsavtalet framgå att gästforskaren under sin vistelse i Sverige har en heltäckande sjukförsäkring. Alla personer som är folkbokförda i Sverige oavsett medborgarskap har tillgång till hälso- och sjukvård samt tandvård. Utlänningar som kommer hit som gästforskare och som beviljas uppehållstillstånd för kortare tid än ett år ska inte folkbokföras, och landstingens skyldighet är i sådant fall begränsad till omedelbar vård. Kravet på heltäckande sjukförsäkring är därför begränsat till vistelser i Sverige under kortare tid än ett år. Vidare ska det av mottagningsavtalet framgå att en gästforskare varje månad av sin vistelse i landet har tillräckliga medel för sitt uppehälle och att kostnaderna för återresan är täckta.

Av 6 § andra stycket framgår att mottagningsavtalet ska utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd. Enligt artikel 6 i gästforskardirektivet får en forskningshuvudman ingå ett mottagningsavtal endast om vissa villkor är uppfyllda. Av direktivet följer således att ett mottagningsavtal inte får ingås med en forskare utan att forskningsorganet utfört kontroll av vissa i artikel 6 uppräknade förhållanden. I 7 § anges att mottagningsavtalet ska innehålla uppgifter om sådana förhållanden som anges i artikeln. Detta innebär inte i sig något åtagande av forskningshuvudmannen gentemot Migrationsverket vad gäller uppgifternas riktighet. Enligt 9 § får emellertid den beslutande myndigheten återkalla ett godkännande för en forskningshuvudman, om huvudmannen har medverkat till att det i ett mottagningsavtal har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter. Vidare kan den som i en ansökan eller ett ansökningsärende enligt utlänningslagen (2005:716) eller enligt en förordning som har utfärdats med stöd av den lagen medvetet lämna oriktig uppgift eller medvetet underlåta att tala om något förhållande av betydelse riskera straffansvar. Detta följer av 20 kap. 6 § 2 utlänningslagen.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.3.1.

8 §

Av *första stycket* framgår att ett mottagningsavtal upphör att gälla, om gästforskaren inte beviljas uppehållstillstånd eller om det planerade forskningsprojektet upphör. Mottagningsavtalet är att betrakta som ett civilrättsligt avtal mellan gästforskaren och forskningshuvudmannen, och det får bedömas från fall till fall när det planerade forskningsprojektet ska anses ha upphört. Ett mottagningsavtal bör anses kunna ha upphört att gälla i fall då t.ex. forskningshuvudmannen och gästforskaren kommer överens om att han eller hon ska övergå till andra forsknings-

projekt hos forskningshuvudmannen eller om forskningshuvudmannen avbryter forskningsprojektet på grund av att ett godkännande har återkallats enligt bestämmelserna i 9 §. Bestämmelserna om att ett mottagningsavtal kan upphöra att gälla är inte uttömmande. Det ankommer därför på parterna att i avtalet reglera andra upphörande-grunder och även vilka påföljder som ska kunna göras gällande vid mottagningsavtalets förtida upphörande, t.ex. till följd av att ett godkännande för en forskningshuvudman har återkallats.

Att mottagningsavtalet har upphört att gälla kan få följder för gästforskarens uppehållstillstånd. Av 7 kap. 3 § första stycket 1 utlänningslagen (2005:716) framgår att ett uppehållstillstånd får återkallas för en utlänning som rest in och som bedriver verksamhet utan arbetstillstånd där sådant tillstånd krävs. Återkallelse får dock inte ske om utlänningen vistats här i mer än tre år. Anknnytning till det svenska samhället och andra skäl som talar emot en återkallelse ska också beaktas.

I *andra stycket* anges att forskningshuvudmannen skyndsamt ska underrätta Migrationsverket om varje omständighet som kan hindra att mottagningsavtalet fullföljs. Med hinder avses närmast att grunderna för gästforskarens inresa eller vistelse i landet inte längre finns. Exempel på detta kan vara att forskaren aldrig infinner sig hos forskningshuvudmannen eller att anställningsavtalet eller liknande avtal ändras eller upphör.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.3.2.

Återkallelse

9 §

I paragrafen anges grunderna för att återkalla ett godkännande för en forskningshuvudman att ta emot gästforskare. Den myndighet som enligt 4 § tredje stycket ska pröva frågor om godkännande prövar också frågor om återkallelse.

Av 4 § första stycket följer att det endast är en forskningshuvudman som kan godkännas. Genom definitionen av forskningshuvudman i 2 § innebär detta ett krav på att det i verksamheten utförs forskning. Brister dessa förutsättningar får den beslutande myndigheten återkalla ett beviljat godkännande. Om forskningshuvudmannen normalt utför forskning fortlöpande, bör dock kortare avbrott i ett forskningsprojekt inte utgöra en grund för återkallelse. Detsamma bör gälla om ett avbrott beror på en kortare tids planeringsarbete mellan olika forskningsprojekt.

Att den som har ansökt om ett godkännande har lämnat sådana osanna uppgifter om sin verksamhet att sökanden felaktigt kommit att bli godkänd som en forskningshuvudman kan också vara grund för återkallelse. Detsamma gäller om forskningshuvudmannen har medverkat till att det i ett mottagningsavtal har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter. Samma grunder utgör skäl för att avslå en ansökan om godkännande enligt 4 § andra stycket. Återkallelse eller avslag på en ansökan om godkännande bör främst användas vid de mer allvarliga fallen av medvetet lämnande oriktiga uppgifter som exempelvis en vilseledande beskrivning av ett forskningsprojekt som inte är tänkt att utföras eller att en forskningshuvudman ett flertal gånger medverkat till att uppgifter angetts

i mottagningsavtal som visat sig vara felaktiga. Det finns inte något förbud mot att ansöka om ett godkännande efter återkallelse. En ansökan om ett nytt godkännande kan dock avslås, om skälen för den tidigare återkallelsen kvarstår.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.4.1.

Överklagande

10 §

I paragrafen anges att beslut i ärenden om godkännande och återkallelse enligt 4 och 9 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol av den som har ansökt om godkännande att ta emot gästforskare. Av formuleringen *den som har ansökt om godkännande att ta emot gästforskare* följer att även myndigheter får överklaga. Vidare anges i paragrafen att det krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. I övrigt följer handläggningen hos den beslutande myndigheten och de allmänna förvaltningsdomstolarna, tidsfrister för överklagande m.m. av vad som är allmänt föreskrivet om förvaltningsärenden i förvaltningslagen (1986:223) och förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.4.2.

Upplysning om närmare föreskrifter

11 §

Paragrafen innehåller en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om förfarandet för godkännande av forskningshuvudman att ta emot gästforskare.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.2.1

Ikraftträdande

De nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2008. Lagen ska inte tillämpas på tredjelandsmedborgare som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning före ikraftträdandet.

Bestämmelsen om ikraftträdande har behandlats i avsnitt 7.1.

8.2 Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

5 kap.

23 §

Fjärde stycket som är *nytt* innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för forskning till en tredjelandsmedborgare och till medföljande familjemedlemmar till en sådan utlännings.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.5.1.

9 kap.

7 §

Fjärde stycket är ändrat.

Av 7 kap. 1 § lagen om allmän försäkring framgår att för att en person ska ha rätt till sjuk- eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning krävs att personen ska vara försäkrad vid försäkringstillfället och senare. Undantag från kravet på att vara försäkrad vid försäkringstillfället finns i 9 kap. 7 § första stycket samma lag för personer vars försäkringsfall har inträffat före ingången av det år de fyllde 18 år. För att undantagsregeln ska tillämpas på utländska medborgare måste de enligt tredje stycket i samma paragraf ha varit bosatta i Sverige sedan minst fem år.

I *fjärde stycket* finns det bestämmelser om att vissa utländska medborgare ska likställas med svenska medborgare. Genom ett tillägg i samma stycke, som är *nytt*, framgår att en gästforskare som avses i den nya lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning ska likställas med en svensk medborgare. Detsamma gäller för en sådan gästforskares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige. Dessa kategorier av utländska medborgare undantas alltså från kravet på fem års bosättning enligt tredje stycket. Bestämmelserna ska även tillämpas på en tredjelandsmedborgare som avses i 2 § den nya lagen och som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och en sådan tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige. Detta framgår av lagens ikraftträdandebestämmelser.

Ledning för frågan om vem som faller in under begreppet familjemedlem får i detta avseende hämtas från definitionen i 3 a kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

Paragrafen har i övrigt genomgått viss språklig modernisering.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.6.2.

Ikraftträdande

De nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2008. Bestämmelserna ska tillämpas även på en tredjelandsmedborgare som avses, dvs. såsom personkategorin definieras, i 2 § lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare och som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och en sådan tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Bestämmelserna om ikraftträdande har behandlats i avsnitt 6.6.2 och 7.1.

1 kap.

7 §

Paragrafen är *ny*.

Av *första stycket* framgår att gästforskare som avses i den nya lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning ska jämföras med svenska medborgare när det gäller rätt till vissa delar av studiestödet. Detsamma gäller för sådana gästforskares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige. Ledning för frågan om vem som faller in under begreppet familjemedlem får i detta avseende hämtas från definitionen i 3 a kap. 2 § utlänningslagen (2005:716).

Förutom hänvisningen i första stycket till EG-rätten klargörs det att kravet på likabehandling endast omfattar den del av studiestödet som utgör familjeförmåner enligt rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg utgör familjeförmåner i enlighet med detta direktiv. I författningstexten anges att dessa delar av studiestödet omfattas.

Bestämmelserna ska även tillämpas på tredjelandsmedborgare som avses i 2 § den nya lagen och som före den 1 juli 2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och sådana tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige. Detta framgår av lagens ikraftträdandebestämmelser.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna i paragrafen.

I *tredje stycket* görs en hänvisning till bestämmelserna i 2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § som innehåller ytterligare bestämmelser om rätt till studiestöd för utländska medborgare.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.6.3.

2 kap.

4 §

Paragrafens *femte stycke* är *ändrat*.

Femte stycket innehåller en hänvisning till de utländska medborgare som ska jämföras med svenska medborgare. En hänvisning till 1 kap. 7 § första stycket har, i enlighet med lagens systematik, lagts till övriga hänvisningar.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 6.6.3

Ikraftträdande

De nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2008. Bestämmelserna ska tillämpas även på tredjelandsmedborgare som avses, dvs. såsom personkategorin definieras, i 2 § lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare och som före den 1 juli

2008 har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och deras familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige. Prop. 2007/08:74

Bestämmelserna om ikraftträdande har behandlats i avsnitt 6.6.3 och 7.1.

Rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA
DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska
gemenskapen, särskilt artikel 63.3 a och 63.4 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande,¹

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
yttrande,² och

av följande skäl:

(1) Kommissionen framhöll i januari 2000 nödvändigheten av att, som
led i en strävan att stärka och skapa struktur i den europeiska forsknings-
politiken, skapa ett europeiskt område för forskningsverksamhet, som
centralt moment i gemenskapens framtida insatser på detta område.

(2) Europeiska rådet i Lissabon, som godkände det europeiska området
för forskningsverksamhet, uppställde målet att gemenskapen senast 2010
skall bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskaps-
baserade ekonomi.

(3) Ekonomins globalisering kräver större rörlighet för forskare, något
som erkändes i sjätte ramprogrammet för Europeiska gemenskapens
verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och
demonstration med syfte att främja inrättandet av det europeiska området
för forskningsverksamhet samt innovation (2002–2006),³ när gemen-
skapen ytterligare ökade möjligheterna för forskare från tredje länder att
delta i forskningsprogrammen.

(4) Europeiska gemenskapen beräknas behöva 700 000 forskare för att
nå det av Europeiska rådet i Barcelona fastställda målet att 3 % av BNP
skall investeras i forskning. Detta mål kräver en rad samverkande
åtgärder, exempelvis att göra vetenskapligt arbete mer attraktivt för
ungdomen, vidga möjligheterna till utbildning och rörlighet inom
forskningen, förbättra karriärmöjligheterna för forskare inom
gemenskapen och göra gemenskapen mer öppen för tredjelands-

¹ Yttrandet avgivet den 12 april 2005.

² EUT C 120.20.5.2005, s. 60.

³ EGT L 232, 29.8.2002, s. 1.

medborgare som kan komma i fråga för inresa och vistelse i forskningssyfte.

Prop. 2007/08:74
Bilaga 1

(5) Syftet med detta direktiv är att bidra till att målen uppnås genom att stödja tredjelandsmedborgares inresa, vistelse och rörlighet i forskningssyfte under längre tid än tre månader, så att gemenskapen får ökad attraktionskraft bland forskare i hela världen och stärker sin ställning som ett internationellt forskningscentrum.

(6) Genomförandet av direktivet får inte stimulera till kunskapsflykt från länder med framväxande ekonomi eller utvecklingsländer. Kompletterande åtgärder för att främja att forskarna återvänder till sina ursprungsländer och för att främja forskares rörlighet måste vidtas i samarbete med ursprungsländerna i en strävan att skapa en övergripande migrationspolitik.

(7) För att uppnå målen i Lissabonprocessen är det också viktigt att främja rörligheten inom unionen för forskare som är EU-medborgare särskilt forskare från de medlemsstater som anslöts sig 2004, i syfte att bedriva vetenskaplig forskning.

(8) Med tanke på den öppenhet som förändringarna i världsekonomin framtingar och de krav som uppfyllelsen av 3 % målet sannolikt kommer att medföra, bör de forskare från tredjeländer som kan vara berättigade enligt direktivet utses enligt en bred definition som bygger på forskarnas behörighet och det forskningsprojekt som de avser att genomföra.

(9) De insatser som måste göras för att uppnå målet att 3 % av BNP skall investeras i forskning gäller till stor del den privata sektorn, som följaktligen måste rekrytera fler forskare under de kommande åren, varför de forskningsorgan som kan omfattas av direktivet finns inom såväl den offentliga som den privata sektorn.

(10) Varje medlemsstat bör se till att regelbundet uppdaterad, så uttömmande information som möjligt offentliggörs, särskilt via Internet, om enligt detta direktiv godkända forskningsorgan med vilka forskare kan ingå mottagningsavtal, och om de villkor och förfaranden för inresa och vistelse på medlemsstatens territorium i forskningssyfte som har antagits enligt detta direktiv.

(11) Det är lämpligt att underlätta forskares inresa och vistelse genom att inrätta ett förfarande för inresa och vistelse som är oberoende av forskarnas rättsförhållande till det mottagande forskningsorganet och genom att inte längre utöver uppehållstillstånd kräva arbetstillstånd. Medlemsstaterna kan tillämpa liknande bestämmelser för tredjelandsmedborgare som i samband med ett forskningsprojekt ansöker om inresa och vistelse för att undervisa vid en institution för högre utbildning i enlighet med nationell lagstiftning eller administrativ praxis.

(12) Samtidigt bör de hävdvunna vägarna för inresa och vistelse (arbete, praktik, etc.) bibehållas, särskilt för doktorander som bedriver forskning som studerande, vilka måste undantas från direktivets tillämpningsområde och vilka omfattas av rådets direktiv 2004/114/EG om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för studier, yrkesutbildning eller volontärarbete.⁴

(13) Det särskilda förfarandet för forskare bygger på att forskningsorganen samarbetar med medlemsstaternas behöriga myndigheter på invandringsområdet. Forskningsorganen ges en central roll i förfarandet för inresa och vistelse i syfte att underlätta och påskynda inresa och vistelse i gemenskapen för forskare från tredjeländer, samtidigt som medlemsstaterna behåller sina befogenheter i frågor som rör polisens utlänningskontroll.

(14) Forskningsorganen, som förhandsgodkänns av medlemsstaterna, måste kunna ingå ett mottagningsavtal med tredjelandsmedborgare som avser att genomföra forskningsprojekt. Medlemsstaterna utfärdar ett uppehållstillstånd på grundval av mottagningsavtalet, om villkoren för inresa och vistelse är uppfyllda.

(15) För att öka gemenskapens attraktionskraft bland forskare från tredjeländer bör dessa under sin vistelse på en rad områden beviljas samma sociala och ekonomiska rättigheter som medborgarna i den mottagande medlemsstaten och ha möjlighet att undervisa vid institutioner för högre utbildning.

(16) Direktivet innebär en mycket viktig förbättring av den sociala tryggheten, eftersom principen om icke diskriminering även är tillämplig direkt på personer som kommer till en medlemsstat direkt från ett tredjeland. Det måste dock understrykas att direktivet inte bör ge upphov till ytterligare rättigheter utöver de som redan föreskrivs i den befintliga gemenskapslagstiftningen i fråga om social trygghet för tredjelandsmedborgare som omfattas av vissa gränsöverskridande bedömningsgrunder mellan medlemsstaterna. Vidare bör det genom direktivet inte beviljas rättigheter i situationer som inte omfattas av gemenskapslagstiftningen, till exempel avseende familjemedlemmar som är bosatta i ett tredjeland.

(17) Det är viktigt att främja forskares rörlighet, som en möjlighet att utveckla och konsolidera kontakter och nätverk mellan partner över hela världen. Forskare bör kunna utnyttja denna rörlighet på de villkor som fastställs i detta direktiv. Villkoren för att utnyttja rörligheten enligt detta direktiv påverkar inte de nuvarande reglerna för erkännande av resehandlingars giltighet.

(18) Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att underlätta och främja fortsatt sammanhållning av forskarnas familjer, i enlighet med rådets

⁴ EUT C 45, 25.2.2003, s. 18.

rekommendation om underlättande av inresa och vistelse för tredjelandsmedborgare som skall bedriva forskning i Europeiska gemenskapen.

Prop. 2007/08:74
Bilaga 1

(19) I familjesammanhållningens och rörlighetens intresse bör familjemedlemmar kunna ansluta sig till forskaren i en annan medlemsstat på de villkor som anges i medlemsstatens nationella lagstiftning, dit även medlemsstatens skyldigheter enligt bilaterala eller multilaterala avtal hör.

(20) Innehavare av uppehållstillstånd bör i princip ha tillåtelse att lämna in en ansökan om inresa och vistelse medan de befinner sig på den berörda medlemsstatens territorium.

(21) Medlemsstaterna kan ta ut en avgift av sökanden för handläggningen av ansökan om uppehållstillstånd.

(22) Detta direktiv bör under inga omständigheter påverka tillämpningen av rådets förordning nr 1030/2002 av den 13 juni 2002 om en enhetlig utformning av uppehållstillstånd för medborgare i tredjeland.

(23) Målen för den föreslagna åtgärden – införandet av ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i medlemsstaterna under en period som överstiger tre månader i syfte att genomföra ett forskningsprojekt inom ramen för ett mottagningsavtal med ett forskningsorgan – kan inte i tillräcklig utsträckning uppnås av medlemsstaterna, särskilt inte i fråga rörlighet mellan medlemsstaterna, och kan därför bättre uppnås på gemenskapsnivå. Gemenskapen har därför rätt att vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går direktivet inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.

(24) Medlemsstaterna skall tillämpa bestämmelserna i detta direktiv utan diskriminering på grund av kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

(25) Detta direktiv respekterar de grundläggande rättigheter och iakttar de principer som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

(26) I enlighet med punkt 34 i det interinstitutionella avtalet "Bättre lagstiftning" uppmanas medlemsstaterna att för egen del och i gemenskapens intresse upprätta egna tabeller som såvitt det är möjligt visar överensstämmelsen mellan direktivet och införlivandeåtgärderna samt att offentliggöra dessa tabeller.

(27) I enlighet med artikel 3 i det protokoll om Förenade kungarikets och Irlands ställning som fogas till Fördraget om Europeiska unionen och

Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, meddelade Irland i en skrivelse av den 1 juli 2004 sin önskan att delta i antagandet och tillämpningen av detta direktiv.

Prop. 2007/08:74
Bilaga 1

(28) I enlighet med artiklarna 1 och 2 i det protokoll om Förenade kungarikets och Irlands ställning som fogas till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 4 i nämnda protokoll, deltar inte Förenade kungariket i antagandet av detta direktiv, som därför inte är bindande för eller tillämpligt i Förenade kungariket.

(29) Enligt artiklarna 1 och 2 i det protokoll om Danmarks ställning som fogas till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen deltar Danmark inte i antagandet av detta direktiv, som därför inte är bindande för eller tillämpligt i Danmark.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE

Kapitel I **Allmänna bestämmelser**

Artikel 1 Syfte

I detta direktiv anges villkoren för inresa och vistelse i medlemsstaterna för forskare från tredjeländer som avser att under mer än tre månader genomföra ett forskningsprojekt inom ramen för ett mottagningsavtal med ett forskningsorgan.

Artikel 2 Definitioner

I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

a) tredjelandsmedborgare: varje person som inte är unionsmedborgare enligt artikel 17.1 i fördraget.

b) forskning: skapande arbete som bedrivs systematiskt för att höja den totala kunskapsnivån, bl.a. kunskap om människan, kulturen och samhället, samt användning av dessa kunskaper för nya tillämpningar.

(c) forskningsorgan: varje form av offentlig eller privat organisation som bedriver forskning, och som med tanke på detta direktiv har godkänts av en medlemsstat, i enlighet med den medlemsstatens lagstiftning eller administrativa praxis.

d) forskare: en tredjelandsmedborgare (med lämplig högskoleexamen som ger tillträde till doktorandutbildning) som utväljs av ett forsknings-

organ för att genomföra ett forskningsprojekt där ovannämnda examen normalt krävs.

Prop. 2007/08:74

Bilaga 1

e) uppehållstillstånd: varje tillstånd som försetts med beteckningen "forskare" av en medlemsstats myndigheter och ger en tredjelandsmedborgare rätt att vistas lagligen på medlemsstatens territorium, i enlighet med artikel 1.2 a i rådets förordning (EG) nr 1030/2002 av den 13 juni 2002 om en enhetlig utformning av uppehållstillstånd för medborgare i tredjeländ.⁵

Artikel 3

Tillämpningsområde

1. Detta direktiv är tillämpligt på tredjelandsmedborgare som ansöker om att få resa in på en medlemsstats territorium i syfte att genomföra ett forskningsprojekt.

2. Detta direktiv skall inte tillämpas på

a) tredjelandsmedborgare som befinner sig i en medlemsstat för att söka internationellt skydd eller inom ramen för ordningar för tillfälligt skydd,

b) tredjelandsmedborgare som ansöker om rätt att vistas i en medlemsstat i egenskap av studerande i den mening som avses i direktiv 2004/114/EG om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärbete, i syfte att bedriva forskning och därigenom erhålla en doktorsexamen,

c) tredjelandsmedborgare som är föremål för ett utvisningsbeslut, men där uppskov med verkställigheten har beviljats på grund av faktiska eller rättsliga omständigheter,

d) forskare som av ett forskningsorgan har lånats ut till ett annat forskningsorgan i en annan medlemsstat.

Artikel 4

Förmånligare bestämmelser

1. Detta direktiv skall inte påverka förmånligare bestämmelser i

a) bilaterala eller multilaterala avtal mellan å ena sidan gemenskapen eller gemenskapen och dess medlemsstater och å andra sidan ett eller flera tredjeländer,

b) bilaterala eller multilaterala avtal mellan en eller flera medlemsstater och ett eller flera tredjeländer.

⁵ EGT L 157, 15.6.2002, s. 1.

2. Detta direktiv skall inte påverka medlemsstaternas rätt att införa eller bibehålla bestämmelser som är mer förmånliga för de personer som direktivet skall tillämpas på. Prop. 2007/08:74 Bilaga 1

Kapitel II

Forskningsorgan

Artikel 5

Godkännande

1. Varje forskningsorgan som vill ta emot en forskare inom ramen för det förfarande för inresa och vistelse som fastställs i detta direktiv skall ha förhandsgodkänts för detta ändamål av den berörda medlemsstaten.

2. Forskningsorganet skall godkännas i enlighet med de förfaranden som anges i medlemsstaternas nationella lagstiftning eller administrativa praxis. Ansökningar om godkännande från både offentliga och privata organ skall utformas i enlighet med dessa förfaranden och grundas på deras uppdrag enligt lag eller i förekommande fall på deras stadgeenliga ändamål tillsammans med uppgifter som styrker att de bedriver forskning.

Forskningsorganet skall godkännas för minst fem år. I undantagsfall får medlemsstaterna ge godkännande för en kortare tid.

3. Medlemsstaterna får i enlighet med nationell lagstiftning begära ett skriftligt åtagande från forskningsorganet att om forskaren olagligen stannar kvar på den berörda medlemsstaten territorium skall ovannämnda organ stå för återbetalningen av kostnader för hans eller hennes vistelse och återresa som betalats av den medlemsstatens offentliga medel. Forskningsorganets ekonomiska ansvar skall upphöra senast sex månader efter det att mottagningsavtalet har löpt ut.

4. Medlemsstaterna får föreskriva att det godkända organet, inom två månader från den dag då mottagningsavtalet löpte ut, skall bekräfta för de behöriga myndigheter som medlemsstaterna har utsett för ändamålet att arbetet har bedrivits inom vart och ett av de forskningsprojekt för vilka ett mottagningsavtal har undertecknats på grundval av artikel 6.

5. De behöriga myndigheterna i varje medlemsstat skall offentliggöra och regelbundet uppdatera förteckningar över de forskningsorgan som godkänts i enlighet med detta direktiv.

6. En medlemsstat får bland annat vägra att förlänga eller besluta att återkalla godkännandet av ett forskningsorgan som inte längre uppfyller villkoren i punkterna 2–4, eller om godkännandet har erhållits på falska grunder, eller om forskningsorganet har ingått ett mottagningsavtal med en tredjelandsmedborgare på ett bedrägligt eller försumligt sätt. Om den berörda medlemsstaten inte ger eller återkallar sitt godkännande, får det berörda forskningsorganet förbjudas att ansöka om ett nytt godkännande

i upp till fem år från det att beslutet om att återkalla eller inte förlänga godkännandet offentliggjordes.

Prop. 2007/08:74
Bilaga 1

7. Medlemsstaterna får i sin nationella lagstiftning besluta om följderna av ett återkallande av godkännandet eller en vägran att förlänga godkännandet för befintliga mottagningsavtal som ingåtts i enlighet med artikel 6 och hur detta påverkar de berörda forskarnas uppehållstillstånd.

Artikel 6 Mottagningsavtal

1. Ett forskningsorgan som vill ta emot en forskare skall ingå ett mottagningsavtal med denne, varigenom forskaren åtar sig att genomföra det aktuella forskningsprojektet och forskningsorganet åtar sig att ta emot forskaren, utan att detta påverkar tillämpningen av artikel 7.

2. Ett forskningsorgan får ingå mottagningsavtal endast om följande villkor är uppfyllda:

a) Forskningsprojektet har godtagits av forskningsorganets behöriga instanser, efter kontroll av följande:

i) Syftet med den planerade forskningen, forskningsprojektets längd och tillgång till den finansiering som behövs för att genomföra projektet.

ii) Forskarens kvalifikationer i förhållande till forskningens syfte; kvalifikationerna skall styrkas med en vidimerad kopia av kvalifikationerna, i enlighet med artikel 2 d.

b) Forskaren skall under varje månad av sin vistelse ha tillgång till tillräckliga medel motsvarande det minimibelopp som medlemsstaten har offentliggjort för ändamålet, så att kostnaderna för uppehälle och återresa är täckta utan att medlemsstatens sociala biståndssystem behöver utnyttjas.

c) Forskaren skall under sin vistelse ha en sjukförsäkring som täcker alla risker som medborgare i den berörda medlemsstaten i normala fall får täckta.

d) I mottagningsavtalet skall forskarnas rättsförhållanden och arbetsvillkor specificeras.

3. Efter det att mottagningsavtalet har undertecknats, kan forskningsorganet i enlighet med nationell lagstiftning åläggas att förse forskaren med ett personligt intyg om att organet åtar sig att stå för de kostnader som avses i artikel 5.3.

4. Mottagningsavtalet skall automatiskt upphöra att gälla om forskaren inte beviljas rätt till inresa och vistelse eller om rättsförhållandet mellan forskaren och forskningsorganet upphör.

5. Forskningsorganet skall utan dröjsmål underrätta den myndighet som medlemsstaterna har utsett för ändamålet om varje omständighet som kan hindra genomförandet av detta avtal.

Kapitel III

Forskarens inresa och vistelse

Prop. 2007/08:74
Bilaga 1

Artikel 7

Villkor för inresa och vistelse

1. En tredjelandsmedborgare som ansöker om tillstånd till inresa och vistelse för de syften som anges i detta direktiv skall

a) visa upp en giltig resehandling enligt nationell lagstiftning; medlemsstaterna får kräva att resehandlingen skall vara giltig minst så länge som uppehållstillståndet varar,

b) uppvisa ett undertecknat mottagningsavtal med ett forskningsorgan i enlighet med artikel 6.2, och

c) vid behov uppvisa ett kostnadsåtagande som utfärdats av forskningsorganet i enlighet med artikel 6.3, och

d) inte bedömas utgöra ett hot mot den allmänna ordningen och säkerheten eller folkhälsan.

Medlemsstaterna skall kontrollera att alla villkor i punkterna a–d har uppfyllts.

2. Medlemsstaterna får också kontrollera på vilka villkor mottagningsavtalet har grundats och ingåtts.

3. När kontrollerna i punkterna 1 och 2 har slutförts med positivt resultat, skall forskaren tillåtas resa in på medlemsstatens territorium för att arbeta i enlighet med mottagningsavtalet.

Artikel 8

Upphållstillståndets giltighetstid

Medlemsstaterna skall utfärda ett uppehållstillstånd för minst ett år och skall förlänga det om villkoren i artiklarna 6 och 7 fortsätter att vara uppfyllda. Om forskningsarbetet planeras pågå under kortare tid än ett år, skall uppehållstillståndet utfärdas för en tid som motsvarar forskningsprojektets längd.

Artikel 9

Familjemedlemmar

1. Om en medlemsstat beslutar att bevilja uppehållstillstånd för en forskarens familjemedlemmar skall deras uppehållstillstånd utfärdas för samma tid som det uppehållstillstånd som utfärdats till forskaren om giltighetstiden för deras resehandlingar medger det. I vederbörligen motiverade fall kan uppehållstillståndet för forskarens familjemedlemmar förkortas.

2. Utfärdande av uppehållstillstånd för familjemedlemmarna till den forskare som fått inresa till en medlemsstat skall inte vara avhängigt av kravet på en minimiperiod för forskarens vistelse. Prop. 2007/08:74 Bilaga 1

Artikel 10

Beslut om att återkalla eller att inte förlänga uppehållstillståndet

1. Medlemsstaterna får återkalla eller vägra att förlänga ett uppehållstillstånd som utfärdats på grundval av detta direktiv om det har erhållits på falska grunder eller om det visar sig att innehavaren inte uppfyllde eller inte längre uppfyller villkoren för inresa och vistelse enligt artiklarna 6 och 7 eller att syftet med innehavarens vistelse är ett annat än det för vilket inresa och vistelse beviljades.

2. Medlemsstaterna får återkalla eller vägra att förlänga ett uppehållstillstånd av hänsyn till allmän ordning och säkerhet eller folkhälsan.

Kapitel IV Forskares rättigheter

Artikel 11

Undervisning

Forskare som beviljats inresa och vistelse enligt detta direktiv får undervisa i enlighet med nationell lagstiftning.

Medlemsstaterna får fastställa ett högsta antal timmar eller dagar för undervisningen.

Artikel 12

Likabehandling

Innehavaren av ett uppehållstillstånd skall ha rätt till samma behandling som landets medborgare när det gäller

a) erkännande av examens-, utbildnings- och andra behörighetsbevis i enlighet med relevanta nationella förfaranden,

b) arbetsvillkoren, inräknat löne- och uppsägningsvillkor,

c) de grenar av social trygghet som anges i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 (om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen); de särskilda bestämmelserna i bilagan till rådets förordning (EG) nr 859/2003 av den 14 maj 2003 (om utvidgning av bestämmelserna i förordning (EEG) nr 1408/71 och förordning (EEG) nr 574/72 till att gälla de medborgare i tredje land som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa bestämmelser) skall tillämpas i enlighet därmed,

d) skatteförmåner,

Prop. 2007/08:74
Bilaga 1

e) tillgång till varor och tjänster och leveranser av allmänt tillgängliga varor och tjänster.

Artikel 13

Rörlighet mellan medlemsstaterna

1. En tredjelandsmedborgare som i enlighet med detta direktiv har beviljats rätt till inresa och vistelse som forskare får också utföra en del av sin forskning i en annan medlemsstat enligt de villkor som fastställs i denna artikel.

2. Om forskaren vistas högst tre månader i en annan medlemsstat, får forskningen utföras på grundval av det mottagningsavtal som har ingåtts i den första medlemsstaten, förutsatt att han eller hon har tillräckliga medel i den andra medlemsstaten och att han eller hon inte anses utgöra ett hot mot allmän ordning och säkerhet eller mot folkhälsan i den andra medlemsstaten.

3. Om forskaren vistas längre än tre månader får medlemsstaterna begära ett nytt mottagningsavtal för forskning i den berörda medlemsstaten. Villkoren enligt artiklarna 6 och 7 skall under alla omständigheter uppfyllas gentemot den andra medlemsstaten.

4. Om det enligt tillämplig lagstiftning krävs visering eller uppehållstillstånd för att utnyttja rörligheten skall sådan visering eller sådant tillstånd beviljas i god tid inom en period som inte hindrar att forskningen fullföljs, samtidigt som de behöriga myndigheterna ges tillräcklig tid att behandla ansökningarna.

Medlemsstaterna får inte kräva att forskaren lämnar deras territorium för att lämna in ansökningar om visering eller uppehållstillstånd.

Kapitel V Förfarande och insyn

Artikel 14

Ansökningar om rätt till inresa och vistelse

1. Medlemsstaterna skall avgöra huruvida ansökningar om uppehållstillstånd skall lämnas in av forskaren eller av det berörda forskningsorganet.

2. Ansökan skall prövas och behandlas när den berörda tredjelandsmedborgaren vistas utanför den medlemsstat där han eller hon vill få rätt till inresa och vistelse.

Medlemsstaterna får, i enlighet med sin nationella lagstiftning, godta en ansökan som lämnats in när den berörda tredjelandsmedborgaren redan befinner sig på deras territorium.

Den berörda medlemsstaten skall på alla sätt underlätta för den tredjelandsmedborgare som har lämnat in en ansökan och uppfyller villkoren i artiklarna 6 och 7 att erhålla de viseringar som krävs. Prop. 2007/08:74 Bilaga 1

Artikel 15

Rättssäkerhetsgarantier

1. Medlemsstaternas behöriga myndigheter skall anta ett beslut om den fullständiga ansökan så snart som möjligt och när så är lämpligt påskynda handläggningen.
2. Om de upplysningar som lagts fram till stöd för ansökan är otillräckliga kan prövningen av ansökan avbrytas, och de behöriga myndigheterna skall underrätta sökanden om vilka kompletterande upplysningar som krävs.
3. Alla beslut om avslag på en ansökan om uppehållstillstånd skall delges den berörda tredjelandsmedborgaren i enlighet med delgivningsförfarandena enligt tillämplig nationell lagstiftning. I delgivningen skall det anges vilka eventuella prövningsförfaranden som föreligger och tidsfristerna för rättsliga åtgärder.
4. Om en ansökan avslås eller ett uppehållstillstånd som har utfärdats enligt detta direktiv återkallas skall den berörda personen ha rätt att överklaga inför den berörda medlemsstatens myndigheter.

Kapitel VI **Slutbestämmelser**

Artikel 16

Rapportering

Kommissionen skall med jämna mellanrum, och första gången senast tre år efter det att detta direktiv har trätt i kraft, rapportera till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av detta direktiv i medlemsstaterna, och skall vid behov föreslå nödvändiga ändringar.

Artikel 17

Införlivande

1. Medlemsstaterna skall senast 24 månader från datumet för antagandet genomföra de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv. Prop. 2007/08:74 Bilaga 1

Artikel 18

Med avvikelse från bestämmelserna i kapitel III är medlemsstaterna inte skyldiga att utfärda tillstånd enligt detta direktiv i form av uppehållstillstånd under en period på upp till två år efter det att den period som avses i artikel 17 har löpt ut.

Artikel 19

Ingenting i detta direktiv skall påverka Irlands rätt att upprätthålla de arrangemang för "den gemensamma resezon" i enlighet med det protokoll om tillämpning av vissa inslag i artikel 14 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen på Förenade kungariket och Irland som genom Amsterdamfördraget fogas till Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Artikel 20

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

Artikel 21

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna i enlighet med fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Utfärdat i Luxemburg den 12 oktober 2005.

På rådets vägnar

C. Clarke

ordförande

Sammanfattning av betänkandet Gästforskare – nya regler för inresa, vistelse och arbete (SOU 2006:93)

Prop. 2007/08:74
Bilaga 2

Uppdraget

Utredningens uppgift har varit att föreslå hur rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte ska genomföras i Sverige. I uppdraget har ingått att ge förslag på vilken eller vilka myndigheter som ska ansvara för och samordna godkännandet av forskningshuvudmän. Utredningen har också haft att överväga hur direktivets bestämmelser om förfarandet för godkännande av forskningshuvudmän ska genomföras och särskilt överväga i vilken utsträckning bestämmelserna om forskningshuvudmän i direktivet bör regleras i en särskild författning eller om bestämmelserna kan infogas i befintliga författningar.

Ett nytt förfarande för gästforskare som ansöker om inresa och vistelse i Sverige

För att genomföra gästforskardirektivet föreslår utredningen ett delvis nytt förfarande för tredjelandsmedborgare som ansöker om inresa och vistelse i syfte att bedriva forskning. Som ett första steg i detta förfarande ska varje offentlig eller privat organisation som vill ta emot en gästforskare i mer än tre månader godkännas av behörig myndighet (ackreditering). Myndighetens beslut i fråga om ackreditering ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det ackrediterade forskningsorganet får därefter ingå ett mottagningsavtal med gästforskaren. Villkoren i mottagningsavtalet ska kontrolleras av forskningsorganet. Mottagningsavtalet tillsammans med vissa kompletterande uppgifter från gästforskaren ska utgöra underlag för hans eller hennes ansökan om inresa och vistelse i Sverige. Bestämmelserna ska regleras i en ny lag. Bestämmelserna om ackreditering och mottagningsavtal ska inte tillämpas i de fall som gästforskaren har beviljats uppehållstillstånd före ikraftträdandet av den föreslagna lagen. Verket för innovationssystem (Vinnova) föreslås bli den myndighet som hanterar ackrediteringsförfarandet

Uppehållstillstånd för gästforskare

En gästforskares ansökan om inresa och vistelse i Sverige ska prövas av Migrationsverket. Om ansökan beviljas ska ett uppehållstillstånd för forskare utfärdas. Uppehållstillståndet ska ge rätt till inresa, vistelse och att bedriva det forsknings- och utvecklingsarbete som framgår av mottagningsavtalet. Villkoren för att beviljas uppehållstillstånd för forskare är i stort desamma som i dag gäller för gästforskare. Utredningen gör bedömningen att nuvarande krav på ordnad bostad dock inte bör upprätthållas. Istället ska det framgå av mottagningsavtalet att gästforskaren klarar sina levnadskostnader och sin återresa. Utredningen föreslår att mottagningsavtalet ska visa att gästforskaren har en

sjukförsäkring under sin vistelse här. Kravet på gästforskarens utbildning ska ändras till att avse lämplig högskoleexamen som ger tillträde till forskarutbildning. Om medföljande familjemedlemmar beviljas uppehållstillstånd ska detta normalt ges för samma tid som gästforskarens uppehållstillstånd.

Bemyndigande

Utredningen föreslår att regeringen ska få meddela föreskrifter i fråga om uppehållstillstånd för forskning till en tredjelandsmedborgare och till familjemedlemmar till en sådan utlänning. Bemyndigandet ska föreskrivas i utlänningslagen (2005:716).

Fri rörlighet och likabehandling

För att säkerställa möjligheten för gästforskare att röra sig inom EU för att bedriva forskningsprojekt bedömer utredningen att gästforskare, som har uppehållstillstånd för forskare utfärdad i en annan EU-stat, samt deras familjemedlemmar, ska få ansöka om och beviljas uppehållstillstånd, även när de befinner sig i landet. Gästforskardirektivets bestämmelser om likabehandling föranleder enligt utredningens bedömning även förslag om att gästforskare och deras familjemedlemmar ska jämföras med svenska medborgare i vissa avseenden. Förslagen avser sjuk- eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning och rätten till studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg.

Konsekvenser av utredningen

Utredningen har bedömt att förslagen inte föranleder något behov av ytterligare statliga anslag.

Förslag till lag (2007:000) om ackreditering av vissa forskningsorgan, m.m.

Härigenom föreskrivs¹ följande

Inledande bestämmelse

1 § I denna lag finns bestämmelser om förhandsgodkännande av vissa forskningsorgan (ackreditering) och om mottagningsavtal.

Ackreditering av vissa forskningsorgan

2 § Ett forskningsorgan skall vara ackrediterat om det skall ta emot en tredjelandsmedborgare som skall bedriva forsknings- och utvecklingsarbete i landet i mer än tre månader.

Ackreditering beviljas varje form av offentlig eller privat organ som bedriver eller avser att bedriva forsknings- och utvecklingsarbete.

Ackreditering får vägras ett forskningsorgan om forskningsorganet tidigare erhållit ackreditering på falska grunder eller ingått ett mottagningsavtal med en tredjelandsmedborgare på ett bedrägligt eller försumligt sätt.

Beslutande myndighet

3 § En ansökan om ackreditering prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Giltighetstid

4 § En ackreditering gäller tills vidare, under en bestämd tid om minst fem år eller den kortare tid som ansökan avser.

Mottagningsavtal

5 § Mottagningsavtal utgör underlag för en tredjelandsmedborgares ansökan om uppehållstillstånd för forskare.

Bestämmelserna om mottagningsavtal är inte tillämpliga på en tredjelandsmedborgare som är asylsökande eller söker om tillfälligt skydd, fått

¹ Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3.11.2005, s. 15–22, Celex 32005L0071)

uppskov med verkställighet av utvisningsbeslut, är studerande eller har lånats ut av ett forskningsorgan i en annan medlemsstat.

Prop. 2007/08:74
Bilaga 3

6 § Ett ackrediterat forskningsorgan får ingå mottagningsavtal med tredjelandsmedborgare som avser att ansöka om inresa och vistelse i syfte att bedriva forsknings- och utvecklingsarbete om

1. forskningsorganet har definierat syftet med den planerade forskningen, forskningsprojektets längd och tillgång till den finansiering som behövs för att genomföra projektet,

2. forskaren har styrkta kvalifikationer i förhållande till forskningens syfte,

3. forskaren varje månad av sin vistelse i landet har tillräckliga medel för sitt uppehälle och att kostnaderna för återresa är täckta,

4. forskaren har en heltäckande sjukförsäkring under sin vistelse här, och

5 forskarens rättsliga förhållanden och arbetsvillkor specificeras i mottagningsavtalet.

7 § Ett mottagningsavtal upphör att gälla om forskaren inte beviljas inresa och vistelse i landet eller om rättsförhållandet mellan forskningsorganet och forskaren upphör.

Forskningsorganet skall utan dröjsmål underrätta Migrationsverket om det föreligger hinder mot att genomföra mottagningsavtalet.

Omprövning och återkallelse

8 § Den myndighet som avses i 3 § får vägra att förlänga och även återkalla en ackreditering av ett forskningsorgan om villkoren för ackreditering inte längre är uppfyllda, om ackrediteringen erhållits på falska grunder eller om forskningsorganet ingått ett mottagningsavtal med en tredjelandsmedborgare på ett bedrägligt eller försumligt sätt.

Överklagande

9 § Beslut i fråga om ackreditering får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bemyndigande

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ackrediteringsförfarandet. Detsamma gäller utformningen av mottagningsavtal.

1. Denna lag träder i kraft den 12 oktober 2007.

2. Denna lag skall inte tillämpas i de fall forskaren beviljats uppehållstillstånd före ikraftträdandet av denna lag.

Härigenom föreskrivs² i fråga om utlänningslagen (2005:716), att 5 kap. 23 §, skall ha följande lydelse,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

23§³

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för studier eller besök.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en ansökan om uppehållstillstånd får bifallas om det följer av en överenskommelse med främmande stat.

Regeringen får meddela föreskrifter om när uppehållstillstånd får ges till en tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat och till anhöriga till en sådan utlännings.

Regeringen får meddela föreskrifter i fråga om uppehållstillstånd för forskning till en tredjelandsmedborgare och till familjemedlemmar till en sådan utlännings.

Denna lag träder i kraft den 12 oktober 2007.

¹ Senaste lydelse 2006:946.

² Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3.11.2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

³ Senast ändrad 2006:219.

Häri genom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring att 9 kap. 7 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

7 §²

Om försäkringsfallet har inträffat före ingången av det år då den försäkrade fyllde 18 år, gäller inte kravet i 7 kap. 1 § att den försäkrade skall vara försäkrad vid försäkringsfallet och får försäkringstid i stället för vad som följer av 6 § tillgodoräknas enligt andra och tredje styckena.

För en försäkrad som är svensk medborgare skall som försäkringstid tillgodoräknas tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med det år då han eller hon uppnår 64 års ålder. Hänsyn skall dock inte tas till tid då den försäkrade efter fyllda 16 år inte har uppfyllt förutsättningarna för tillgodoräknande av försäkringstid enligt 3–5 §§.

För en försäkrad som är utländsk medborgare skall vad som sägs i andra stycket gälla under förutsättning att han eller hon är bosatt i Sverige sedan minst fem år.

En utländsk medborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat med uppehållstillstånd i Sverige skall, när det gäller beräkning av försäkringstid för garantiersättning enligt andra stycket, likställas med en svensk medborgare.

En utländsk medborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat med uppehållstillstånd i Sverige skall, när det gäller beräkning av försäkringstid för garantiersättning enligt andra stycket, likställas med en svensk medborgare.

Detsamma gäller en utländsk medborgare med uppehållstillstånd för forskare samt hans eller hennes familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Denna lag träder i kraft den 12 oktober 2007.

¹ Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3.11.2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

² Senast ändrad 2006:365

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om studiestödslagen (1999:1395) dels att 2 kap. 4 § skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 1 kap. 7 § med följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

7 §

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för forskare i Sverige och som kan härleda rättigheter i fråga om familjeförmåner från EG-rätten skall när det gäller rätt till visst studiestöd enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare.

Första stycket gäller även forskarens medföljande familjemedlemmar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna i första och andra styckena.

I 2 kap. 4 § andra – fjärde styckena och 3 kap. 4 § andra – fjärde styckena finns ytterligare bestämmelser om rätt till studiestöd för utländska medborgare.

¹ Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3.11.2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

2 kap.
4 §²

Prop. 2007/08:74
Bilaga 3

Studiehjälp får lämnas till studerande som är svensk medborgare.

Studiehjälp får lämnas också till studerande som inte är svensk medborgare, om den studerande

1. är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt
2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige.

Studiehjälp får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket och 6 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare skall jämföras med svenska medborgare. Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket, 6 § första stycket och 7 § första och andra styckena framgår att vissa utländska medborgare skall jämföras med svenska medborgare.

Denna lag träder i kraft den 12 oktober 2007.

² Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3.11.2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

Riksdagens ombudsmän, Kammarrätten i Stockholm med Migrationsöverdomstolen, Länsrätten i Göteborg med migrationsdomstol, Domstolsverket, Integrationsverket, Justitiekanslern, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC), Myndigheten för utländska investeringar i Sverige, Kommerskollegium, Migrationsverket, Totalförsvarets forskningsinstitut, Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Forskarskattenämnden, Arbetsgivarverket, Kammarkollegiet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, Sveriges lantbruksuniversitet, Centrala studiestödsnämnden, Vetenskapsrådet, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Smittskyddsinstitutet, Statens veterinärmedicinska anstalt, Statens strålskyddsinstitut, Arbetsmarknadsstyrelsen, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Jernkontoret, Rymdstyrelsen, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Verket för näringslivsutveckling, Verket för innovationssystem, Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm, Innovationsbron AB, IRECO Holding AB, Svenska Rymdaktiebolaget, Kungl. Vetenskapsakademien, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, Stiftelsen för strategisk forskning, Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, Sveriges Kommuner och Landsting, Kommunförbundet Skåne, Regionförbundet Uppsala län, Teknikföretagen, Läkemedelsindustriföreningen, Sveriges universitets- och högskoleförbund, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges Universitetslärarförbund, Civilingenjörsförbundet, Sveriges förenade studentkårer, Industrial Research Institutes in Sweden, AB Volvo, ABB, Acreo AB, Astra Zeneca AB, Bil Sweden, Boliden AB, Fordonskomponentgruppen, IT-företagen, Luossavaara-Kirunavaara AB, Novartis Sverige AB, Pfizer AB, Saab AB, Sandvik AB, Scania AB, Stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, Stiftelsen Skogsbrukets Forskningsinstitut, Sveaskog Förvaltning AB, SwedenBIO Service AB, Svensk Kärnbränslehantering AB, Telefonaktiebolaget LM Ericsson, Vattenfall AB, Volvo Personbilar Sverige AB, TeliaSonera AB.

1. Förslag till lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser dels om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare, dels om mottagningsavtal. Bestämmelserna syftar till att underlätta tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i Sverige för att utföra forskning under en längre tid än tre månader.

2 § I denna lag avses med

tredjelandsmedborgare

en utlänning som inte är medborgare i en stat som är medlem i Europeiska unionen (EU), i en annan stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz,

forskningshuvudman

en statlig myndighet eller en fysisk eller juridisk person i vars verksamhet forskning utförs, och

gästforskare

en tredjelandsmedborgare som är behörig att påbörja högskoleutbildning på forskarnivå och som väljs ut av en forskningshuvudman för att under en längre tid än tre månader utföra forskning hos huvudmannen.

Undantag från lagens tillämpningsområde

3 § Bestämmelserna om gästforskare i denna lag är inte tillämpliga på en tredjelandsmedborgare som

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige enligt 4 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen (2005:716) eller motsvarande äldre bestämmelser,

¹ Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3.11.2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

2. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. utlänningslagen,
3. har ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut som inte kan verkställas,
4. utför forskning uteslutande inom ramen för högskoleutbildning för att därigenom få en doktorsexamen, eller
5. har lånats ut av en forskningshuvudman i en annan EU-stat.

Godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare

4 § Den som avser att ta emot gästforskare ska ansöka om godkännande för detta ändamål.

Ett godkännande lämnas till en forskningshuvudman. En ansökan om godkännande får avslås, om forskningshuvudmannen

1. tidigare har godkänts genom att lämna osanna uppgifter, eller
2. har medverkat till att det i ett mottagningsavtal som avses i 6 § har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som ska pröva frågor om godkännande.

5 § Ett beslut om godkännande enligt 4 § ska gälla tills vidare eller under en bestämd tid av fem år. Ansöker forskningshuvudmannen om godkännande för en kortare tid än fem år, ska giltigheten av beslutet begränsas till den sökta tiden.

Mottagningsavtal

6 § Innan en godkänd forskningshuvudman får ta emot en gästforskare som avser att ansöka om uppehållstillstånd för forskning ska gästforskaren och forskningshuvudmannen ingå ett mottagningsavtal där gästforskaren åtar sig att genomföra ett forskningsprojekt och forskningshuvudmannen åtar sig att ta emot gästforskaren.

Mottagningsavtalet ska utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd.

7 § Mottagningsavtalet ska innehålla uppgifter om

1. syftet med den planerade forskningen, forskningsprojektets längd och den finansiering som behövs för att genomföra projektet,
2. gästforskarens kvalifikationer i förhållande till forskningens syfte, och
3. gästforskarens arbetsvillkor och övriga rättsliga förhållanden mellan gästforskaren och forskningshuvudmannen.

Av mottagningsavtalet ska det också framgå dels att gästforskaren har en heltäckande sjukförsäkring, om han eller hon ska vistas här under kortare tid än ett år, dels att han eller hon varje månad av sin vistelse i landet har tillräckliga medel för sitt uppehälle och att kostnaderna för återresan är täckta.

8 § Ett mottagningsavtal upphör att gälla, om gästforskaren inte beviljas uppehållstillstånd eller om det planerade forskningsprojektet upphör.

Återkallelse

9 § Den myndighet som avses i 4 § tredje stycket får återkalla ett godkännande för en forskningshuvudman att ta emot gästforskare, om

1. förutsättningarna för godkännande inte längre är uppfyllda,
2. forskningshuvudmannen har godkänts genom att lämna osanna uppgifter, eller
3. forskningshuvudmannen har medverkat till att det i ett mottagningsavtal har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter.

Överklagande

10 § Beslut i ärenden enligt 4 och 9 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol av den som har ansökt om godkännande att ta emot gästforskare. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bemyndigande

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om förfarandet för godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2008.
 2. Lagen ska inte tillämpas på tredjelandsmedborgare som har beviljats uppehållstillstånd för forskning före ikraftträdandet.

2. Förslag till lag om ändring i utlänningslagen
(2005:716)

Prop. 2007/08:74
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs¹ att 5 kap. 23 § utlänningslagen (2005:716) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.
23 §¹³

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för studier eller besök.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en ansökan om uppehållstillstånd får bifallas om det följer av en överenskommelse med främmande stat.

Regeringen får meddela föreskrifter om när uppehållstillstånd får ges till en tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat och till anhöriga till en sådan utlänning.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för forskning till en tredjelandsmedborgare och till medföljande familjemedlemmar till en sådan utlänning.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2008.

¹ Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte (EUT L 289, 3. 11. 2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

¹³ Senaste lydelse 2006:219.

3. Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Prop. 2007/08:74
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.
7 §²

Om försäkringsfallet har inträffat före ingången av det år då den försäkrade fyllde 18 år, gäller inte kravet i 7 kap. 1 § att den försäkrade *skall* vara försäkrad vid försäkringsfallet och får försäkringstid i stället för vad som följer av 6 § tillgodoräknas enligt andra och tredje styckena.

För en försäkrad som är svensk medborgare *skall* som försäkringstid tillgodoräknas tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med det år då han eller hon uppnår 64 års ålder. Hänsyn *skall* dock inte tas till tid då den försäkrade efter fyllda 16 år inte har uppfyllt förutsättningarna för tillgodoräknande av försäkringstid enligt 3–5 §§.

För en försäkrad som är utländsk medborgare *skall vad som sägs* i andra stycket gälla under förutsättning att han eller hon är bosatt i Sverige sedan minst fem år.

En utländsk medborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat med uppehållstillstånd i Sverige *skall*, när det gäller beräkning av försäkringstid för garantiersättning enligt andra stycket, likställas med en svensk medborgare.

Om försäkringsfallet har inträffat före ingången av det år då den försäkrade fyllde 18 år, gäller inte kravet i 7 kap. 1 § att den försäkrade *ska* vara försäkrad vid försäkringsfallet och får försäkringstid i stället för vad som följer av 6 § tillgodoräknas enligt andra och tredje styckena.

För en försäkrad som är svensk medborgare *ska* som försäkringstid tillgodoräknas tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med det år då han eller hon uppnår 64 års ålder. Hänsyn *ska* dock inte tas till tid då den försäkrade efter fyllda 16 år inte har uppfyllt förutsättningarna för tillgodoräknande av försäkringstid enligt 3–5 §§.

För en försäkrad som är utländsk medborgare *ska bestämmelserna* i andra stycket gälla under förutsättning att han eller hon är bosatt i Sverige sedan minst fem år.

En utländsk medborgare med ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat med uppehållstillstånd i Sverige *ska*, när det gäller beräkning av försäkringstid för garantiersättning enligt andra stycket, likställas med en svensk medborgare. *Detta gäller även en utländsk medborgare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning samt hans eller hennes*

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senast lydelse 2006:365.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2008.

4. Förslag till lag om ändring i studiestödslagen
(1999:1395)

Prop. 2007/08:74
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om studiestödslagen (1999:1395)
dels att 2 kap. 4 § ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 1 kap. 7 §, av följande
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

7 §

Utländska medborgare som är tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning och som kan härleda rättigheter i fråga om familjeförmåner från EG-rätten ska, när det gäller rätt till studiebidrag och extra tillägg enligt denna lag, jämföras med svenska medborgare.

Första stycket gäller även forskarens medföljande familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter i anslutning till bestämmelserna i första och andra styckena.

I 2 kap. 4 § andra-fjärde styckena och 3 kap. 4 § andra-fjärde styckena finns ytterligare bestämmelser om rätt till studiebidrag för utländska medborgare.

¹ Jfr rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forsknings syfte (EUT L 289, 3.11.2005, s. 15–22, Celex 32005L0071).

2 kap.

4 §²

Prop. 2007/08:74

Bilaga 5

Studiehjälp får lämnas till studerande som är svensk medborgare.

Studiehjälp får lämnas också till studerande som inte är svensk medborgare, om den studerande

1. är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt

2. har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här.

Kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 gäller inte för medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) som fått en varaktig anknytning till Sverige.

Studiehjälp får lämnas även om kravet på permanent uppehållstillstånd i andra stycket 1 inte är uppfyllt, om det finns särskilda skäl för det.

Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket och 6 § första stycket framgår att vissa utländska medborgare skall jämföras med svenska medborgare.	Av 1 kap. 4 § första och andra styckena, 5 § första stycket, 6 § första stycket och 7 § första och andra styckena framgår att vissa utländska medborgare ska jämföras med svenska medborgare.
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2008.

² Senaste lydelse 2006:654.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2008-02-22

Närvarande: F.d. justitierådet Nina Pripp, justitierådet Marianne Lundius och regeringsrådet Karin Almgren.

Genomförande av EG-direktivet om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte

Enligt en lagrådsremiss den 14 februari 2008 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare,
2. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),
3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
4. lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige Peder Bjursten.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Lagrådsremissens lagförslag grundas på det s.k. gästforskardirektivet (rådets direktiv 2005/71/EG). Syftet med detta direktiv är att stödja tredjelandsmedborgare att resa till en medlemsstat, och där bedriva forskning under längre tid än tre månader, så att gemenskapen får ökad attraktionskraft bland forskare i hela världen och stärker sin ställning som ett internationellt forskningscentrum.

Förslaget till lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare

3 §

Enligt paragrafens första punkt är bestämmelserna om gästforskare inte tillämpliga på tredjelandsmedborgare som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige enligt 4 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen (2005:716) eller motsvarande äldre bestämmelser. De angivna paragraferna i utlänningslagen reglerar emellertid inte ansökan om uppehållstillstånd utan innehåller definitioner av termen flykting och uttrycket skyddsbehövande i övrigt. Enligt Lagrådets mening bör bestämmelsen därför omformuleras enligt följande: ”1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting enligt 4 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716) eller skyddsbehövande i övrigt enligt 4 kap. 2 § samma lag eller motsvarande äldre bestämmelser.”

Enligt paragrafens *första stycke* ska den som avser att ta emot gästforskare ansöka om godkännande för det ändamålet. Enligt *första meningen i andra stycket* ska ett godkännande lämnas till en forskningshuvudman, dvs. enligt definitionen i 2 § en statlig myndighet eller en fysisk eller juridisk person i vars verksamhet forskning utförs. För att tydligare ge uttryck för att det är forskningshuvudmannen som ska godkännas för det uppgivna ändamålet föreslår Lagrådet att den första meningen i paragrafens andra stycke utgår och att paragrafens första stycke ges följande lydelse: ”En forskningshuvudman som avser att ta emot gästforskare ska ansöka om godkännande för detta ändamål.”

Enligt paragrafens *andra stycke andra meningen 1* får en ansökan om godkännande avslås, om forskningshuvudmannen tidigare har godkänts genom att lämna osanna uppgifter. Lagrådet föreslår att orden ”genom att” byts ut mot ”på grundval av”.

6–9 §§

I 6 § *första stycket* förskrivs att innan en godkänd forskningshuvudman får ta emot en gästforskare som avser att ansöka om uppehållstillstånd för forskning ska gästforskaren och forskningshuvudmannen ingå ett mottagningsavtal där gästforskaren åtar sig att genomföra ett forskningsprojekt och forskningshuvudmannen åtar sig att ta emot gästforskaren. I *andra stycket* anges att mottagningsavtalet ska utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd.

I 7 § förskrivs att mottagningsavtalet ska innehålla uppgifter om bl.a. syftet med den planerade forskningen, gästforskarens kvalifikationer, arbetsvillkor och finansiering av uppehållet och återresan.

Av punkten 13 i direktivets ingress framgår att det särskilda förfarandet för forskare bygger på att forskningsorganen ska samarbeta med medlemsstaternas behöriga myndigheter på invandringsområdet och av punkten 14 framgår att medlemsstaterna ska utfärda ett uppehållstillstånd på grundval av mottagningsavtalet.

I direktivets artikel 6.2 förskrivs att ett forskningsorgan får ingå ett mottagningsavtal endast om vissa villkor är uppfyllda. Dessa villkor är att forskningsprojektet har godtagits av forskningsorganets behöriga instanser sedan kontroll har gjorts av bl.a. forskningens syfte, forskarens kvalifikationer och att forskaren har tillgång till tillräckliga medel för uppehälle och återresa m.m.

Av direktivet framgår således att ett mottagningsavtal inte får ingås med en forskare utan att forskningsorganet utfört en kontroll av vissa förhållanden. Denna kontroll synes vara avsedd att ersätta den kontroll som i ett ärende om uppehållstillstånd i motsvarande del utförs av en migrationsmyndighet.

Denna ordning med en föregående kontroll av vissa förhållanden avspeglas inte i lagförslaget. Däremot anges, som tidigare nämnts, i 7 § att uppgifter om sådana förhållanden ska ingå i mottagningsavtalet. Uppgifter som lämnas i ett mottagningsavtal som ingås mellan forskaren och forskningshuvudmannen och som reglerar förhållandet mellan dessa parter innebär inte något åtagande av forskningshuvudmannen gentemot migrationsmyndigheten vad gäller uppgifternas riktighet. I 9 § föreskrivs emellertid att den myndighet som avses i 4 § får återkalla ett godkännande för en forskningshuvudman, om denne har medverkat till att det i ett mottagningsavtal har angetts vilseledande eller oriktiga uppgifter. Forskningshuvudmannen har således redan på denna grund ett intresse av att de uppgifter som lämnas om gästforskaren är korrekta, vilket bör utgöra ett incitament för forskningshuvudmannen att kontrollera uppgifterna. Till detta kommer att forskaren torde riskera straffansvar enligt 20 kap. 6 § 2 utlänningslagen, om han medvetet lämnat oriktig uppgift i mottagningsavtalet som enligt 6 § andra stycket ska utgöra en del av gästforskarens ansökan om uppehållstillstånd.

Genom det som nu sagts får enligt Lagrådets mening artikel 6.2 med de där uppställda villkoren anses vara genomfört i förslaget.

Av 8 § följer att ett mottagningsavtal upphör att gälla, om gästforskaren inte beviljas uppehållstillstånd eller om det planerade forskningsprojektet upphör. Bestämmelserna om att ett mottagningsavtal kan upphöra att gälla är inte uttömmande. Mottagningsavtalet är ett civilrättsligt avtal mellan forskaren och forskningshuvudmannen. Det ankommer därför på parterna att i avtalet reglera andra upphörandegrunder än de i 8 § angivna och även vilka påföljder som ska kunna göras gällande vid mottagningsavtalets förtida upphörande, t.ex. till följd av ett godkännande av en forskningshuvudman återkallats enligt 9 §.

9 §

Med hänvisning till vad Lagrådet sagt under 4 § föreslås att i paragrafen punkten 2 orden ”genom att” byts ut till ”på grundval av”.

10 §

Enligt paragrafen får beslut i ärenden enligt 4 och 9 §§ överklagas hos allmän förvaltningsdomstol av den som har ansökt om godkännande att ta emot gästforskare. Av författningskommentaren till paragrafen framgår att i formuleringen ”den som har ansökt om godkännande att ta emot gästforskare” ligger att även myndigheter får överklaga.

En statlig myndighet som överklagar ett avslagsbeslut i fråga om godkännande som forskningshuvudman eller ett beslut om återkallelse av ett godkännande gör det – i likhet med ett privaträttsligt subjekt i samma situation – för att i sin forskningsverksamhet få möjlighet att ta emot gästforskare. Någon särskild föreskrift om klagorätt krävs därför inte för att en myndighet ska ha klagorätt, utan de allmänna reglerna i 22 § förvaltningslagen (1986:223) om vem som får överklaga är tillämpliga

(se Hellners-Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2 uppl., 2007, s. 293 ff.). Den citerade formuleringen bör därför slopas.

Prop. 2007/08:74
Bilaga 6

11 §

I paragrafen ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigande att meddela ytterligare föreskrifter om förfarandet för godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare. Bemyndigandet avser enligt Lagrådets mening verkställighetsföreskrifter. Eftersom regeringen har behörighet direkt enligt grundlagen att besluta sådana föreskrifter, och att subdelegera sådan normgivningskompetens, bör paragrafen utgå.

Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring

9 kap. 7 §

I paragrafens fjärde stycke föreslås en ny bestämmelse bli införd. Enligt denna ska en utländsk medborgare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning samt hans eller hennes familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige likställas med en svensk medborgare när det gäller beräkningen av försäkringstid för garantiersättning enligt paragrafens andra stycke.

Enligt författningskommentaren innefattar begreppet ”utländsk medborgare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning” såväl gästforskare enligt lagen om godkännande för forskningshuvudman som tredjelandsmedborgare som vid ikraftträdandet av lagändringen redan har beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning. Hänvisningen i kommentaren till lagen får förstås så att den avser den föreslagna nya lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare.

Att den nya bestämmelsen i paragrafens fjärde stycke är avsedd att ha den begränsning som sägs i författningskommentaren framgår inte direkt av bestämmelsens ordalydelse. Lagrådet förordar därför att bestämmelsen formuleras om, förslagsvis enligt följande:

Detta gäller även

1. en gästforskare som avses i lagen (2008:000) om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare,
2. en tredjelandsmedborgare som avses i nyssnämnda lag och som före den 1 juni 2008 beviljats uppehållstillstånd i Sverige för forskning och
3. en sådan gästforskares och tredjelandsmedborgares familjemedlemmar med uppehållstillstånd i Sverige.

1 kap. 7 §

I paragrafens första stycke föreskrivs att utländska medborgare som är tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning och som kan härleda rättigheter i fråga om familjeförmåner från EG-rätten ska, när det gäller rätt till studiehjälp i form av studiebidrag och extra tillägg enligt lagen, jämföras med svenska medborgare.

Vad som åsyftas med uttrycket ”tredjelandsmedborgare” framgår inte av lagen. I författningskommentaren sägs att begreppet tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd för forskning har samma betydelse som i 9 kap. 7 § fjärde stycket lagen om allmän försäkring. ”Tredjelandsmedborgare” förekommer emellertid inte i det nämnda fjärde stycket. Som nyss framgått talas där endast om ”utländsk medborgare med uppehållstillstånd i Sverige för forskning” med den särskilda betydelse som detta uttryck är avsett att ha enligt kommentaren till 9 kap. 7 § (se ovan under denna paragraf). Att hänvisning görs till kommentaren till 9 kap. 7 § i lagen om allmän försäkring reser frågan om avsikten är att de föreslagna bestämmelserna om rätt till studiebidrag och extra tillägg ska omfatta endast de personkategorier som avses med 9 kap. 7 §, dvs. gästforskare enligt den föreslagna lagen om forskningshuvudmän och sådana tredjelandsmedborgare enligt den lagen vilka före ikraftträdandet beviljats uppehållstillstånd för forskning samt de nu nämnda personkategoriernas familjemedlemmar med uppehållstillstånd här i landet. Lagrådet efterlyser ett förtydligande.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 6 mars 2008

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Odell, Bildt, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Erlandsson, Torstensson, Carlgren, Hågglund, Björklund, Littorin, Malmström, Sabuni, Billström, Adelson Liljeroth, Björling

Föredragande: Lars Leijonborg

Regeringen beslutar proposition 2007/08:74 Genomförande av EG-direktivet om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare		32005L0071
Utlänningslagen (2005:716)	5 kap. 23 § fjärde stycket	32005L0071
Lag (1962:381) om allmän försäkring		32005L0071
Studiestödslagen (1999:1395)		32005L0071
